

ZORUNLU MALİ SORUMLULUK (TRAFİK) SİGORTASI GENEL ŞARTLARI İLE GETİRİLEN YENİLİKLER VE DEĞİŞİKLİKLER

(Innovations and Amendments with the Highway Motorized Vehicle Compulsory Liability Insurance (Traffic Insurance) General Conditions)

Dr. Ülgen ASLAN DÜZGÜN¹

ÖZ

Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartları, 14 Mayıs 2015 tarih ve 29355 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak 1 Haziran 2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Daha sonra 2 Şubat² ve 2 Ağustos 2016³ tarihlerinde yapılan değişiklikler ile Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartlarına son şekli verilmiştir. Genel şartlar ile getirilen bu değişiklikler ve özellikle destekten yoksun kalma taleplerine ilişkin olanlar 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununda da değişiklik yapılmasını gerektirmiştir. Bu bağlamda 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununda da önemli değişiklikler yapılmıştır. Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartlarının bazı maddelerinin iptali için Ankara Barosu tarafından açılan dava sonucunda da, Danıştay 15. Dairesi, 27 Haziran 2018 tarihinde oybirliğiyle bir takım maddelerin iptaline karar vermiştir.

Çalışmamızda, anılan Tebliğ ve Kanun ile trafik sigortası alanında yapılan değişiklikler ve getirilen yenilikler ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Trafik sigortası, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, sorumluluk sigortası, rücu hakkı, sigorta teminatı, destek tazminatı, halefiyet.

ABSTRACT

Highway Motorized Vehicle Compulsory Liability Insurance (Traffic Insurance) General Conditions were published on the Official Gazette dated 14 May 2015 and numbered 29355 and entered into force on 1 June 2015. Later on February 2 and August 2, 2016, amendments were made to the General Conditions of the Highway Motorized Vehicle Compulsory

1 Dr. Öğretim Üyesi, Polis Akademisi Başkanlığı, Trafik Araştırmaları Enstitüsü Öğretim Üyesi, ulgenaslan@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-3266-7788

2 RG., 2 Şubat 2016, Sayı, 29612.

3 RG., 2 Ağustos 2016, Sayı, 29789.

Liability Insurance (Traffic Insurance). These changes brought about by the general conditions and especially those related to the requests for deprivation of support necessitated the amendment of the Road Traffic Legislation number 2918. Significant changes have also been made in the Road Traffic Legislation no 2918 in this context. As a result of the lawsuit filed by the Ankara Bar Association for the cancellation of certain articles of the General Conditions of Traffic Insurance, the 15th Chamber of the Council of State decided unanimously to cancel a number of articles on 27 June 2018.

In our work, changes and innovations introduced in the field of traffic insurance will be discussed with the mentioned communication and Road Traffic Legislation.

Keywords: Traffic Insurance, Highway Motorized Vehicle Compulsory Liability Insurance, liabilities insurance, right of recourse, insurance coverage, support indemnity, succession.

I. GİRİŞ VE KONUNUN TAKDİMİ

Motorlu bir aracın karayolunda işletilmesi sırasında, bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına veya bir şeyin zarara uğramasına neden olması halinde o aracı işletenin zarara uğrayan üçüncü kişilere karşı olan sorumluluğunu belli limitler dahilinde karşılamayı amaçlayan ve kanunen yapılması zorunlu kılınan sorumluluk sigortası türüne zorunlu mali sorumluluk sigortası (trafik sigortası)⁴ adı verilmektedir⁵.

Eski Genel Şartlarda yaşanan sorunlar dikkate alınarak Hazine Müsteşarlığı tarafından Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartları (ZMSSGŞ)⁶ tümüyle değiştirilmiştir. Böylece yeni ZMSSGŞ 14 Mayıs 2015 tarih ve 29355 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak 1 Haziran 2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 2 Şubat 2016 tarihinde Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarında Değişiklik Yapılmasına

4 Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası) Genel Şartları (ZMSSGŞ), 12.08.2003 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmıştır (RG. Sayı: 25197). 01.03.1992 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunan Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları’nın başlığında bu sigortaya “Trafik Sigortası” adı da verilmişti. 2003 tarihli “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları”nda ve 14 Mayıs 2015 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları”nda “Trafik Sigortası” şeklinde bir ibare yer almamaktadır. Ancak uygulamada 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre yaptırılması zorunlu olan bir sigorta türü olduğu için “Trafik Sigortası” olarak adlandırılmaktadır.

5 ULAŞ, Işıl, **Uygulamalı Sigorta Hukuku**, 3. Bası, Ankara 2002, s. 624.

6 Çalışmamızda, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartları (ZMSSGŞ), Genel Şartlar, olarak anılacaktır.

Dair Genel Şartlar yayınlanmıştır. Anılan düzenleme ile, trafik kazaları dolayısıyla meydana gelen zararlarda, ağır kusur veya kasıt halinde sigorta ettirene veya işletene ve mirasçısına rücu edilebileceği konusunda önemli değişiklikler yapılmıştır. Daha sonra, 2 Ağustos 2016 tarihinde Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarında değişiklik yapılmasına dair Genel Şartlar yayınlanmıştır. ZMSSGŞ'da yapılan yeni düzenlemeler nedeniyle, KTK'da da ilgili maddelerin değiştirilmesi gereği doğmuştur. Bu amaçla KTK'da önemli kanuni değişikliklere gidilmiştir. Bunun sonucunda KTK'nun 90, 92 ve 97. maddelerinde yeni düzenlemeler getirilmiştir. Çalışmamızda, anılan Tebliğler ve KTK'da yapılan düzenlemeler ile trafik sigortası alanında yapılan değişiklikler ve getirilen yenilikler ele alınacaktır.

Karayolları Trafik Kanunu'nun 91-101. maddeleri arasında zorunlu mali sorumluluk sigortası hüküm altına alınmıştır. Karayolları Trafik Kanunu'nun 91. maddesinin I. fıkrası hükmüne göre, motorlu araç işleteni sayılan kişilerin zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırmaları gerekmektedir. Anılan sigorta bir tür kaza sigortasıdır. Zorunlu mali sorumluluk sigortası Türkiye'de kaza sigortası dalında çalışmaya yetkili olan sigorta şirketleri tarafından yapılmalıdır. Buna göre, sigorta şirketleri zorunlu mali sorumluluk sigortası yapmak zorundadırlar (KTK m. 101/1).

Ayrıca, Karayolları Trafik Kanunu'nun 24. maddesinin 1. fıkrası gereğince, trafik belgesinin verilebilmesi için, malî sorumluluk sigorta poliçesinin ibrazı şarttır.

Zorunlu sorumluluk sigortası yaptırmakla sigorta ettirenin sorumluluğu ortadan kalkmaz. Bu sigorta ile sigorta ettirenin kendi fiiliyle neden olduğu kaza sonucu, malvarlığında meydana gelmesi muhtemel eksilme güvence altına alınır⁷.

Zorunlu malî sorumluluk sigortası zararın tazminini sağlayan bir anlaşmadır. Bu sebeple sigortalı sigorta sözleşmesinin yapılmış olması sebebiyle bir menfaat sağlayamaz⁸. Ayrıca sigortacının ödeyeceği azami meblağ üçüncü kişinin uğradığı ve sigortalının karşılama yükümlü olduğu gerçek zararın üstünde olamaz⁹.

7 BOZER, Ali, **Sigorta Hukuku**, Ankara 1981, s. 174; BOZER, Ali, **Sigorta Hukuku**, 2. Baskıdan Tıpkı Basım, Ankara 2009, (Anılış: 2009), s. 130; ÖZSUNAY, Ergun "Trafik Sigortasında Zarar Gören Üçüncü Kişinin Sigortacıya Karşı Doğrudan Doğruya Alacak Hakkı", **V. Banka ve Ticaret Hukuku Haftası**, Ankara 1975., s. 390; ERGÜN, Mevci, "Sorumluluk Hukuku ile Sorumluluk ve Genel Sigortaların ilişkisi (II)", **YD.**, Ekim 1984, s. 488.

8 ŞENOCAK, Kemal, **Mesleki Sorumluluk Sigortası**, Ankara 2000, s. 35, dn. 173.

9 ŞENOCAK, s. 36.

Zorunlu malî sorumluluk sigortası, motorlu araç işletenin, üçüncü kişilere verdiği bedensel ve eşya zararlarından dolayı malî ve hukukî sorumluluğunu güvence altına aldığı için, bir *zarar* sigortası ve aynı zamanda *pasif* sigortadır¹⁰. Anılan bu sigorta, kanundan dolayı kendiliğinden meydana gelen bir sözleşme türü değildir. Sigorta ettiren ile sigortacı arasında karşılıklı ve birbirine uygun bir irade açıklamasıyla kurulan bu sigorta sözleşmesi, bir sigorta poliçesine bağlanır.

Ayrıca, zorunlu malî sorumluluk sigortası sadece maddi zararları karşılamaktadır. Manevi zararlar sigorta kapsamında değildir. Maddi zararlar, kişiye ilişkin ölüm ve yaralanma gibi zararlar olabileceği gibi, eşyaya ilişkin zararlar da olabilir. Zarar maddi hasara ilişkin ise, onarım giderlerinden olan yedek parça ve işçilik giderleri de tazminata dâhildir¹¹.

II. YENİ ZORUNLU MALİ SORUMLULUK (TRAFİK) SİGORTASI GENEL ŞARTLARI İLE GETİRİLEN YENİLİKLER

A. Sigorta Genel Şartları

Sigorta genel şartları, sigorta poliçesine ekli olan ve her sigorta dalı için önceden hazırlanmış sözleşme şartlarıdır. Genel şartlar bir sigorta dalında yapılan tüm sigorta sözleşmelerinde yer alır. Sigorta genel şartlarında, sigorta teminatının kapsamı, sigorta ettirilen riziko ve tarafların hak ve borçlarına ilişkin usul ve esaslar ile rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigorta tazminatının ödenmesi ile ilgili konular yer almaktadır. Sigorta genel şartları sigorta sözleşmesinin hükümleridir. Bu nedenle de genel şartların düzenlenmesi çok önemlidir¹².

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un (TKHK)¹³ 3. maddesinde, tüketici işlemlerinin tanımlandığı 1. bendinde sigorta sözleşmesi tüketici sözleşmeleri içinde sayılmıştır. TKHK'nın "Tüketici sözleşmelerindeki haksız şartlar" başlıklı 5. maddesinin 1. fıkrası

- 10 ULAŞ, 2002, s. 625; ULAŞ, Işıl, **Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku**, 8. Bası, Ankara 2012, (Anılış: ULAŞ, 2012), s. 876; İMRE, Zahit, "Motorlu Taşıt Araçlarının Mecburi Mesuliyet Sigortası ve Kapsamı", **V. Banka ve Ticaret Hukuku Haftası**, 1975 Ankara, s. 263; BOZER, 1981, s. 174; BOZER, 2009, s. 131; HAVUTÇU, Ayşe / GÖKYAYLA, Emre, **Uygulamada 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Hukukî Sorumluluk**, Ankara 1999, s. 218; Rauf KARASU: **Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası)**, Ankara 2016, s. 21.
- 11 GÖKCAN, Hasan Tahsin / KAYMAZ, Seydi: **Hukukî Sorumluluk, Tazminat, Sigorta, Rücu Davaları ve Trafik Suçları**, Ankara 2001, (Anılış: GÖKCAN/ KAYMAZ, 2001), s. 237.
- 12 ULAŞ, Işıl : "Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı, Teminat Türleri ve Özellikle Destek Teminat", **Batider** 2015, C. XXXI Sa. 2, s. 6; KENDER, Rayegan: "Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartlarındaki Değişikliklerin Değerlendirilmesi", **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2017, C.13, Sayı 1s.14, 15.
- 13 RG., 28/11/2013, Sayı : 28835.

uyarınca, haksız şart; tüketiciyle müzakere edilmeden sözleşmeye dâhil edilen ve tarafların sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerinde dürüstlük kuralına aykırı düşecek biçimde tüketici aleyhine dengesizliğe neden olan sözleşme şartlarıdır". Anılan Kanun'un 5. maddesinin 5. fıkrasında da, "faaliyetlerini, kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütmekte olan kişi veya kuruluşların hazırladıkları sözleşmelere de niteliklerine bakılmaksızın bu madde hükümleri uygulanır" denilmektedir. Aynı maddenin 2. fıkrasında, tüketiciyle akdedilen sözleşmelerde yer alan haksız şartların kesin olarak hükümsüz olduğu düzenlenmiştir. Dolayısıyla tüketici sözleşmeleri arasında sayılan sigorta sözleşmelerinde de yer alan haksız şartlar kesin olarak hükümsüz olacaktır.

B. Amaç ve Tanımlar

Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası (ZMSS) Genel Şartlarına baktığımızda ilk olarak eski ZMSS Genel Şartlarından farklı olarak daha sistematik olduğunu görmekteyiz. Buna göre, ZMSS'nin ilk paragrafında Genel Şartların amacının açıklanmış olması sistematik açıdan olumlu bir düzenlemedir. Eski ZMSS Genel Şartlarından böyle bir başlık ve paragraf yoktu. Ayrıca, 2 Şubat 2016 tarihli değişiklik ile, Genel Şartların A.1. maddesinin ikinci paragrafı "Sigorta teminat limitleri kaza tarihi itibarıyla uygulamaya esas alınır." şeklinde değiştirilmiştir. A.1. maddenin eski hali, "Bu Genel Şartlar ve sigorta teminat limitleri kaza tarihi itibarıyla uygulamaya esas alınır" şeklindeydi¹⁴. Kanaatimizce yapılan değişiklik

14 Ankara Barosunun açmış olduğu dava dolayısıyla, Danıştay 15. Dairesi 2015-5277 Esas sayılı dosyasında 4 Ekim 2016 tarihli kararı ile Genel Şartların bazı maddeleri için yürütmenin durdurulmasına karar vermiştir. Buna göre anılan karara karşı davacı olarak Ankara Barosu Başkanlığı ve davalı idare itiraz etmişlerdir. Bu bağlamda Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunda 2016-1723 İtiraz numarası ile istem görüşülmüştür. Buna göre, Danıştay 15. Dairesince verilen yürütmenin durdurulması isteminin kısmen reddine, kısmen kabulüne ilişkin 4.10.2016 günlü, 2015-5277 Esas sayılı karara karşı taraflar karşılıklı olarak itiraz etmektedirler. Davacının Genel Şartların, "A.1. Amaç" başlıklı maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "Bu Genel Şartlar ve..." İbaresine ilişkin itirazı yönünden İdari Dava Daireleri Kurulu, yürütmeyi durdurma kararı vermiştir. Tebliğin "A.1. Amaç" başlıklı maddesinin ikinci fıkrasında, "Bu Genel Şartlar ve sigorta teminat limitleri kaza tarihi itibarı ile uygulamaya esas alınır." düzenlemesine yer verilmiştir. Hukuki güvenlik ile belirlilik ilkeleri, hukuk devletinin ön koşullarındandır. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde Devlete güven duyabilmesini, Devletin de kanuni düzenlemelerin de bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir.

Dava konusu Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarına İlişkin Tebliğin yürürlüğe girdiği 1.06.2015 tarihinden önce düzenlenen poliçeler için de hüküm ifade etmesi anlamına gelen "A.1. Amaç" başlıklı maddesinin "bu genel

ile “bu genel şartlar” ibaresinin metinden çıkarılması yerinde değildir. Çünkü, sigorta sözleşmesi taraflar arasında yapılırken o anda yürürlükte olan genel şartlar eklenir. Sözleşme taraflar arasında kurulup hüküm doğurduktan sonra sözleşmeye dışarıdan müdahale edilemez¹⁵.

Ankara Barosunun açmış olduğu davada Danıştay 15. Dairesinin kararında¹⁶, “dava konusu Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları’na ilişkin Tebliğ’in “A.1 Amaç” başlıklı maddesinin birinci fıkrası ve ikinci fıkrasının ikinci cümlesi yönünden; Tebliğin “A.1 Amaç” başlıklı maddesinin birinci fıkrasında; “Bu Genel Şartların amacı, 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu uyarınca motorlu araç işletenlerine yüklenen hukuki sorumluluk için düzenlenen Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasına yönelik ilgilerinin hak ve yükümlülüklerine ilişkin usul ve esasların düzenlenmesidir.” ikinci fıkrasında ise; ““Bu Genel Şartlar ekleriyle bir bütündür. Bu Genel Şartlar ve sigorta teminat limitleri kaza tarihi itibarıyla uygulamaya esas alınır” hükümlerine yer verilmiştir.

Hukuki güvenlik ile belirlilik ilkeleri, hukuk devletinin ön koşullarındandır. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde Devlete güven duyabilmesini, Devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir.

Dava konusu Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarına İlişkin Tebliğ’in yürürlüğe girdiği 01/06/2015 tarihinden önce düzenlenen poliçeler için de hüküm ifade etmesi anlamına gelen “A.1. Amaç” başlıklı maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan “Bu

şartlar ve...” ibaresi yukarıda ifade edilen hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerine aykırılık teşkil etmektedir. Açıklanan bu nedenlerle Tebliğin, “A.1. Amaç” başlıklı maddesinin ikinci fıkrasında ikinci cümlesinde yer alan, “Bu Genel Şartlar ve sigorta teminat limitleri kaza tarihi itibarıyla uygulamaya esas alınır”. Şeklindeki ibaresi nedeniyle 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 27. maddesinde öngörülen ve yürütmenin durdurulmasına karar verilebilmesi için gerekli olan koşulların gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Davacı itirazının kısmen kabul ile söz konusu düzenlemelerin yürütmesinin durdurulmasına davalı idarenin itirazlarının reddine 23 Şubat 2017 gününde oy çokluğu ile karar verilmiştir (Danıştay, İdari Dava Daireleri Kurulu, İtiraz No: 2016/1723). Genel Şartların şeklindeki ikinci cümlesinin iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle itiraz edilmiştir.

15 KENDER, s. 19.

16 Danıştay 15. Dairesinin 2015/5277 Esas, 2018/6090 Karar, 27/06/2018 tarihli kararı. (Danıştay kararları, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP)’tan alınmıştır. Karar künyesi ile sorgulama yapılarak ilgili kararlara ulaşılabilir).

Genel Şartlar ve ...” ibaresi yukarıda ifade edilen hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerine aykırılık teşkil etmektedir. Maddenin diğer kısımlarında ise hukuka aykırılık görülmemiştir.

Açıklanan bu nedenlerle; 14.05.2015 tarih ve 29355 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları’na ilişkin Tebliğ’in “A.1 Amaç” başlıklı maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan; “Bu Genel Şartlar ve ...” ibaresinin iptaline oybirliği ile karar verilmiştir”.

Ancak, yukarıda anılan Danıştay kararında Danıştay Savcısının da belirttiği üzere, “*Dava konusu Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının “A.1. Amaç” başlıklı maddesinin; 2. fıkrasının son cümlesi; 02.02.2016 günlü Resmi Gazete’de yayımlanan değişiklikle” Bu Genel Şartlar ekleriyle bir bütündür. Sigorta teminat limitleri kaza tarihi itibarıyla uygulamaya esas alınır. şeklinde değiştirildiğinden bu cümle ve ibareye yönelik karar verilmesine gerek görülmemiştir*”¹⁷. Dolayısıyla aslında 2 Şubat 2016 tarihli değişiklikten sonra, A.1. Amaç başlıklı maddenin; 2. fıkrasının son cümlesi bakımından karar verilmesine gerek yoktur.

İkinci olarak, ZMSS Genel Şartlarının A.2. “Tanımlar” başlıklı ikinci paragrafında *Motorlu Araç, İşletilme Hali, Zarar, Eşdeğer Parça, Orijinal Parça, Sorumluluk Riski, Arabulucu* terimlerinin tebliğde açıkça tanımlanması bu konulardaki tartışmaları azaltacaktır. Özellikle *orijinal parçanın* ayrıntılı olarak üç madde halinde tanımlanmış olması uygulamada ortaya çıkması muhtemel karışıklıkların önüne geçmesi bakımından faydalı olmuştur¹⁸.

ZMSS Genel Şartlarının A.2. (ç) bendine 02.08.2018 tarihinde yapılan değişiklikle eklenen son cümle “... Kazanın temassız olması sorumluluğa engel olmaz” şeklindedir. Burada tehlikeli durum yaratmak suretiyle, bir araca veya insana temas etmeden verilecek zararlardan dolayı olan sorumluluk düzenlenmiştir¹⁹.

C. Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Kapsamı

Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortasında (Trafik Sigortası), sigortacı, poliçede tanımlanan motorlu aracın işletilmesi sırasında, üçüncü şahısların ölümüne veya yaralanmasına veya bir şeyin zarara uğramasına sebebiyet vermiş olmasından dolayı, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa (KTK) göre sigortalıya düşen hukuki sorumluluk çerçevesinde bu Trafik Sigortası Genel Şartlarında içeriği

17 Danıştay 15. Dairesinin 2015/5277 Esas, 2018/6090 Karar, 27/06/2018 tarihli kararı.

18 KENDER, sigorta genel şartlarında tanım olamayacağını dile getirdikten sonra, örnek olarak A2.(d) bendinde, “zarar” kavramının yanlış tanımlandığını belirtmektedir (KENDER, s. 28).

19 Aynı yönde bkz. KENDER, s. 24.

belirlenmiş tazminatlara ilişkin talepleri, kaza tarihi itibariyle geçerli zorunlu sigorta limitleri dahilinde karşılamakla yükümlüdür.

Sigortanın kapsamı, üçüncü kişilerin sigortalının Karayolları Trafik Kanunu çerçevesindeki sorumluluk riski kapsamında, sigortalıdan talep edebilecekleri tazminat talepleri ile sınırlıdır²⁰. Bu sigorta bir sorumluluk sigortasıdır. Eski Genel Şartlarda ise sigortanın kapsamı A.1. maddenin birinci fıkrasında düzenlenmişti. Anılan bu düzenlemede, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası), motorlu bir aracın işletilmesi sırasında, bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına ya da bir şeyin zarara uğramasına neden olması halinde, işletenin zarar gören üçüncü kişilere karşı olan sorumluluğunu zorunlu sigorta limitlerine kadar karşılayan sorumluluk sigortası şeklinde tanımlanmıştır²¹.

ZMSSGŞ'nun m. A3/I. maddesinden de anlaşılacağı üzere, bu tür sigorta ile, sigorta ettirenin motorlu aracın işletilmesi sırasında neden olduğu ve üçüncü kişilerde veya onların mallarında oluşan zararların Karayolları Trafik Kanunu'nda belirlenmiş hukuki sorumluluk çerçevesinde ve Genel Şartlarda belirlenmiş olan teminat kapsamında poliçede belirlenen limitler dahilinde karşılanması amaçlanmaktadır²².

Sigortanın kapsamının belirlenmesi hem sigortacı hem de sigortalı bakımından çok büyük önem arz etmektedir. Zira sigortacının belirleyeceği prim miktarı yükleneceği rizikolar ile orantılı olarak yükselebilecektir. Buna göre, sigortacı zararın tamamından sorumlu olmak istemeyebileceği gibi, hiç sözleşme yapmak dahi istemeyebilir. Sigortacının sorumluluğu ve sigorta korumasının kapsamını belirlemek bakımından riziko sınırlandırmalarını ele almak gereklidir. Bu bağlamda, sigorta korumasının geçerli olduğu durumları gösteren riziko sınırlandırması "birincil riziko sınırlandırması" dır. Sigorta kapsamı dışında bırakılan rizikolar ise, "ikincil riziko sınırlandırması (riziko istisnası)" olarak belirtilmektedir. Ayrıca, istisnanın istisnasına yer verilmesi durumunda, "üçüncül riziko sınırlandırması" söz konusu olur²³.

ZMSS'de birincil riziko sınırlandırması, Karayolları Trafik Kanunu'nun 91/I de gösterilmiştir. Buna göre, motorlu araçlar zorunlu sorumluluk sigortası sadece işletilme halindeki araçların sebep oldukları zararları karşılayacaktır.

20 Yeni ZMSSGŞ m. A3/I. Ayrıca Bkz. Eski ZMSSGŞ m. A. 1/I.

21 Eski ZMSSGŞ m. A. 1/I.

22 ULAŞ, 2015, s. 7.

23 ŞENOCAK, s. 439 - 440; ÜNAN, Samim: **İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko**, İstanbul 1998. s. 64; YÜCEL, Çağrı, **Motorlu Araçlar Sorumluluk Sigortasında Riziko İstisnaları**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk (Ticaret Hukuku) Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006, s. 53.

KTK m. 91/I hükmüne göre, işletenlerin, KTK'nun 85. maddesinin birinci fıkrasına²⁴ göre olan sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere mali sorumluluk sigortası (ZMSS) yaptırmaları zorunludur. İşte başka bir ifadeyle ZMSS, işletenin KTK'nun 85/I. maddesindeki sorumluluklarını güvence altına almak üzere yapılmaktadır. ZMSS'nin kapsamı ise, işletilme halinde olan motorlu araçların neden oldukları trafik kazalarından doğan zararlardır (KTk m.91/I). Buna göre, işletilme halinde olmayan araçların neden olduğu zararlarda veya KTK 85/I. maddesinden başka hükümlerde belirtilen sorumluluk hallerinde sigortacının sorumluluğu bulunmamaktadır.

Riziko istisnaları (ikincil riziko sınırlandırmaları) ise, Karayolları Trafik Kanunu'nun 92. maddesinde sayılmıştır²⁵. Ancak, riziko istisnaları bu maddede sayılanlarla sınırlı değildir. Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları ve Motorlu Kara Taşıt Araçları İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nda da riziko istisnaları düzenlenmiştir. KTK'da 14 Nisan 2016 tarihinde yapılan değişiklikler ile, destekten yoksun kalma talepleri açısından, *destekten yoksun kalanın kusuruna karşılık gelen tutar* teminat dışında bırakılmıştır (KTk m.92/g). Böylece Genel Şartlar ile getirilen tüm yeni istisnalar için kanuni dayanak teşkil edecek şekilde değişikliğe gidilmiştir²⁶.

Riziko istisnası olan bir hususun, özel şartlarla sigorta kapsamına alınması durumunda (istisnanın istisnası) üçüncül riziko

24 Karayolları Trafik Kanunu'nun "İşleten ve araç işleticisinin bağlı olduğu teşebbüs sahibinin hukuki sorumluluğu" başlıklı 85. maddesinin 1. fıkrasına göre, bir motorlu aracın işletilmesi bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına yahut bir şeyin zarara uğramasına sebep olursa, motorlu aracın bir teşebbüsün unvanı veya işletme adı altında veya bu teşebbüs tarafından kesilen biletle işletilmesi halinde, motorlu aracın işleteni ve bağlı olduğu teşebbüsün sahibi, doğan zarardan müştereken ve müteselsilen sorumlu olurlar.

25 KTK'nun "Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Dışında Kalan Hususlar" başlıklı 92. maddesine uyarınca, aşağıdaki hususlar, zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamı dışındadırlar: a) İşletenin; bu Kanun uyarınca eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilere karşı yöneltebileceği talepler, b) İşletenin; eşinin, usul ve furuunun, kendisine evlat edinme ilişkisi ile bağlı olanların ve birlikte yaşadığı kardeşlerinin mallarına gelen zararlar nedeniyle ileri sürebilecekleri talepler, c) İşletenin; bu Kanun uyarınca sorumlu tutulmadığı şeye gelen zararlara ilişkin talepler, d) Bu Kanunun 105 inci maddesinin üçüncü fıkrasına göre zorunlu mali sorumluluk sigortasının teminatı altında yapılacak motorlu araç yarışlarındaki veya yarış denemelerindeki kazalardan doğan talepler, e) Motorlu araçta taşınan eşyanın uğrayacağı zararlar, f) Manevi tazminata ilişkin talepler. g) (Ek: 14/4/2016-6704/4 md.) Hak sahibinin kendi kusuruna denk gelen tazminat talepleri, h) (Ek: 14/4/2016-6704/4 md.) İlgililerin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmayan tazminat talepleri, i) (Ek: 14/4/2016-6704/4 md.) Bu Kanun çerçevesinde hazırlanan zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları ve ekleri ile tanımlanan teminat içeriği dışında kalan talepler.

26 KARAYAZGAN, Ahmet, "Zorunlu Trafik Sigortalarına Mevzuat ve Uygulama Açısından Bir Bakış", **Sigorta Hukukunun Bazı Güncel Sorunları**, Sigorta Hukuku Türk Derneği, İstanbul 2017, s. 33.

sınırlandırmasının olduğu kabul edilebilir. Ancak Karayolları Trafik Kanunu'nda, üçüncül riziko sınırlandırması düzenlenmemiştir²⁷.

Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının (ZMSS) kapsamını taşıt yönünden inceleyecek olursak; bunlar, KTK'nun 3. maddesinde “motorlu araç” olarak tanımlanan araçlardır. Buna göre, motorlu araç tanımını ve KTK'nun 103. maddesini²⁸ beraber değerlendirdiğimizde, her türlü motorsuz taşıtlar ve motorlu bisikletler, ZMSS'ye tabi değildirler.

Kazanın olduğu yer bakımından konuyu ele alacak olursak; buna göre, trafik kazasında zararın ZMSS kapsamında görülebilmesi için, kazanın karayolunda (KTK m.1) ya da KTK'nun 2. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan yerlerde gerçekleşmesi gerekmektedir. Anılan madde hükmünde sayılan bu yerler; karayolu dışındaki alanlardan kamuya açık olanlar ile park, bahçe, park yeri, garaj, yolcu ve eşya terminali, servis ve akaryakıt istasyonlarında karayolu taşıt trafiği için faydalanılan yerlerdir. Buna ilaveten, erişme kontrollü karayolunda ve para ödenerek yararlanılan karayollarının kamuya açık kesimlerinde ve belirli bir karayolunun bağlantısını sağlayan deniz, göl ve akarsular üzerinde kamu hizmeti gören araçların, karayolu araçlarına ayrılan kısımları da karayolu olarak kabul edilmiştir. Ayrıca, karayolu ile tren yolunun kesiştiği hemzemin geçitlerde oluşan motorlu araç kazaları da ZMSS kapsamında görülmektedir²⁹.

1. Yeni Genel Şartlarda Sigortanın Kapsamı Bakımından Getirilen Yenilikler

ZMSS Genel Şartlarında A.3 “Sigortanın Kapsamı” başlıklı maddede ilk paragrafta sigortanın kapsamı daha geniş bir şekilde açıklanmıştır. Buna göre, son cümlede, sigortanın kapsamının üçüncü şahısların, sigortalının Karayolları Trafik Kanunu çerçevesindeki sorumluluk riski kapsamında, sigortalıdan talep edebilecekleri tazminat talepleri ile sınırlı olduğu vurgulanmıştır. ZMSSGŞ'da 2 Ağustos 2016 tarihinde yapılan değişiklik ile, A.2. maddesinin (g) bendinde geçen *sorumluluk riski*, kavramı tanımlanmıştır. Buna göre, sorumluluk riski, sigortalının motorlu araç işletilmesinden doğan, kazaya sebep olan mücbir sebepler dahil olaylar ile kazazede, hak sahibi ve diğer ilgili üçüncü kişilerin kusurları çerçevesinde belirlenen *tazminat yükümlülüğünü* ifade eder.

27 YÜCEL, s. 54.

28 KTK madde 103 hükmüne göre, motorsuz taşıtlar ile motorlu bisiklet sürücülerinin hukuki sorumluluğu genel hükümlere tabidir.

29 ULAŞ, 2002, s. 570; GÖKCAN / KAYMAZ, 2001, s. 236; GÖKCAN, Hasan Tahsin / KAYMAZ, Seydi: *Hukukî Sorumluluk, Tazminat, Sigorta, Rücu Davaları ve Trafik Suçları*, 5. Baskı, Ankara 2008, (Anılış: GÖKCAN/ KAYMAZ, 2008), s. 406.

Genel Şartların A.3. maddesinin ikinci paragrafında römork ve yarı römorklar ile ilgili olan düzenleme eski Genel Şartlardaki düzenlemenin aynısıdır. Bu konuda herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Aynı şekilde üçüncü paragrafta kazada zararın önlenmesi veya azaltılması amacıyla sigorta ettirenin yapacağı masrafların sigortacı tarafından karşılanacağına ilişkin düzenleme de eski Genel Şartlardaki ile aynıdır. Anılan maddenin son paragrafında, ZMSSGŞ'nın *sigortalının* haksız taleplere karşı savunmasını bu genel şartların B.2.4. maddesi hükmü çerçevesinde temin edeceği belirtilmiştir. Eski ZMSSGŞ'da, bu sigorta, işletenin (sigorta ettirenin) haksız taleplere karşı savunmasını da temin eder şeklindeydi. Buna göre, *işleten*³⁰ kavramı daha geniş bir kavram olduğundan sigortacının sorumluluğunun daraltıldığını söyleyebiliriz. Ayrıca KTK'nda işletenin sorumluluğundan bahsedildiği için burada da kanun ile paralelliğin sağlanması açısından “işleten” kavramının kullanılmasının daha uygun olacağını düşünüyoruz.

Yeni ZMSS'nın “Kapsama Giren Teminat Türleri” başlıklı A.5. maddesinde Genel Şartlar kapsamındaki teminat türleri olan, maddi zararlar teminatı, sağlık giderleri teminatı, sürekli sakatlık teminatı ve destekten yoksun kalma (ölüm) teminatı ayrıntılı bir biçimde hüküm altına alınmıştır. Bu kavramların açıkça ve ayrıntılı olarak tanımlanması belirsizliklerin ortadan kalkmasını sağlayacaktır. Zira, eski genel şartlarda teminat türleri tanımlanmamıştı. Bunlar aşağıda ele alınacaktır.

a. Maddi Zararlar Teminatı

Hak sahibinin kaza tarihi itibarıyla bu genel şartta tanımlanan ve zarar gören araçta meydana gelen değer kaybı dâhil doğrudan malları üzerindeki azalmadır. Sigortalının sorumlu olduğu araç kazalarında değer kaybı, talep edilmesi halinde ilgili branşta ruhsat sahibi sigorta eksperleri tarafından tespit edilir. Değer kaybının tespiti Yeni ZMSSGŞ ekinde yer alan esaslara göre yapılır. 2 Ağustos 2016 tarihinde yapılan değişiklik ile *Maddi Zararlar Teminatının* hesaplanmasının *kaza tarihi itibarıyla* yapılacağı belirtilmiştir.

Eski Genel Şartlarda *değer kaybı* konusunda bir düzenleme yoktu. Değer kaybının açıklığa kavuşturulmasının uygulamada ortaya çıkacak sorunların çözümünde belirsizlikleri bertaraf edeceği düşünülmektedir. Ancak bunun tam aksini savunan görüşler de mevcuttur. Buna göre, Ankara Barosu tarafından, söz konusu yeni ZMSSGŞ'nın değer kaybının hesaplanması konusunda Genel Şartların eki ile getirilen hesaplama

30 İşleten kavramı hakkında geniş bilgi için bkz. KILIÇOĞLU, Ahmet, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 22. Bası, Ankara 2018, s. 484 - 531; EREN, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 23. Bası, Ankara 2018, s. 693 vd.

yöntemleri ve formüllerin iptali için Danıştay'da dava açılmıştır. Baronun bu iptal isteminin sebebi, dava dilekçesinde belirtildiği üzere; zaten güçlü olan sigorta şirketleri karşısında korumasız olan sigortalıların zor durumda kalacağı düşünülmesi ve ayrıca trafik kazalarından zarar görenlere sigorta şirketlerince ödenen tazminatların azalmasına neden olan yeni tazminat hesaplama yöntemlerinin iptalinin istenmesidir³¹.

Ankara Barosunun açmış olduğu davada Danıştay 15. dairesinin 2015/5277 Esas sayılı dosyasında 4.10.2016 tarihli karar ile ZMSSGŞ'nun bazı maddeleri için yürütmenin durdurulması kararı verilmiştir. ZMSSGŞ'nun Ek.1 Değer Kaybı Hesaplaması başlığı altında 2. başlık olarak düzenlenen "Teminat Dışında Kalan Haller" başlıklı düzenlemede 2. ve 6. bentler yönünden yürütmenin durdurulmasına karar verilmiştir.

Danıştay verdiği kararında, 2. bentte yapılan tanımlamaların (vidalı parça, onarım-değişim) net olmadığı yönünden ve 6. bentteki düzenlemenin ise, meydana gelecek zararın yarısının sigortalı tarafından ödenmesi sonucunu doğuracağı ve bu durumun ise sigortacı tarafından gerçek zararın ödenmesi ilkesine aykırı olacağı gerekçesiyle hukuka uygunluk görmemiştir³². Sonuç olarak Danıştay, Genel şartların Ek. 1, Değer Kaybı Hesaplaması, 2. Teminat Dışında Kalan Haller üst başlığının altındaki 2., 4. ve 6. bentlerinde üst hukuk normlarına ve hukuka uyarlık görülmediği için Genel Şartların bu bentlerine ilişkin kısmının iptaline 27 Haziran 2018 tarihinde oybirliğiyle karar vermiştir³³.

31 <http://www.ankarabarasu.org.tr/images/diger/63/ZMSS.pdf>, (03.11.2015).

32 KARAYAZGAN, s. 36.

33 Danıştay 15. Dairesinin, 27 Haziran 2018 tarih, Esas No: 2015/5277 Karar No: 2018/6090 sayılı kararı (bkz. UYAP). Yüksek Mahkemenin söz konusu kararına göre, "Tebliğ'in "EK:1"de yer alan "Değer Kaybı Hesaplaması" bölümünün "2. Teminat Dışı Kalan Haller" başlıklı kısmının 4. bendinde; "Kaza tarihi ile ihbar tarihi arasında araç üzerinde mülkiyet değişikliği olan araçlar ile ilgili talepler" in değer kaybı teminatı kapsamı dışında olduğu düzenlenmiştir. Sigortalı tarafından işletilen aracın başka bir araca zarar vermesi halinde, zarar gören araçta meydana gelen değer kaybı, Borçlar Kanununun haksız fiile ilişkin hükümleri çerçevesinde zarar görenin, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yıl ve her halde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yıl içinde talep edebilecektir. Bu durumda, sigortalının iradesine bağlı olmaksızın hasar gören aracın mülkiyetinin değişmesi durumunda, değer kaybının haksız fiile ilişkin hükümler çerçevesinde sigortalıdan istenmesi olanaklı olduğundan, dava konusu 4. bentte hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

Tebliğ'in 2. bendinde; ana iskelet ve şaside hasar olmaksızın, vidalı parçalarda yapılan onarım/değişim ile giderilebilen hususların, 6. bendinde ise; kısa süreli kiralık araçlar, taksi, dolmuş, uzun süreli (bir yıl ve veya daha uzun) kiralık araçlarda eksper tarafından hesaplanan değer kaybının %50'si yani yarısı trafik sigortasından ödenmeyecektir, düzenlemesine yer verilmiştir.

Teminat dışında kalan hallerin 2918 sayılı Kanun'un ilgili maddelerinde ve Tebliğ'in "A.6. Teminat Dışında Kalan Haller" başlıklı maddesinde düzenlenmesine rağmen değer kaybı hesaplaması başlığı altında ek sınırlayıcı düzenlemelerin getirildiği görülmektedir. Kaldı ki 2. bentte yapılan tanımlamaların (vidalı parça, onarım/değişim) açık olmadığı ve 6. bentteki düzenlemenin de meydana gelecek zararın yarısının sigortalı tarafından ödenmesi sonucunu doğuracağı görüldüğünden ve bu durumun da gerçek zararın ödenmesi ilkesine aykırı olacağı anlaşıldığından dava konusu edilen 2. ve 6. bentte hukuka uyarlık görülmemiştir".

Genel Şartlarda Ek 1. Değer Kaybı Hesaplamasının ilk paragrafında, değer kaybı zararının ödenebilmesinin hak sahibi zarar görenin talebine bağlanmış olması bizim de katıldığımız görüşe göre, pek yerinde olmamıştır. Çünkü, zarar gören hak sahibinin zarar tazmini dışında değer kaybı için de ayrıca talepte bulunmasını beklemek, sigortacının gerçek zararı ödemesi gerektiğine ilişkin ana ilkeye uygun değildir³⁴.

b. Sağlık Giderleri Teminatı

Üçüncü kişinin trafik kazası dolayısıyla bedenen eski haline dönmesini temin etmek üzere kullanılan protez organ bedelleri de dahil olmak üzere yapılan tüm tedavi giderlerini içeren teminattır. Kaza nedeniyle mağdurun tedavisine başlanmasından itibaren mağdurun sürekli sakatlık raporu alana kadar tedavi süresince ortaya çıkan bakıcı giderleri, tedaviyle ilgili diğer giderler ile trafik kazası nedeniyle çalışma gücünün kısmen veya tamamen azalmasına bağlı giderler sağlık gideri teminatı kapsamındadır. Sağlık giderleri teminatı Sosyal Güvenlik Kurumunun sorumluluğunda olup ilgili teminat dolayısıyla sigorta şirketinin ve Güvence Hesabının sorumluluğu 2918 sayılı KTK'nın 98. maddesi hükmü gereğince sona ermiştir³⁵.

c. Sürekli Sakatlık Teminatı

Üçüncü kişinin sürekli sakatlığı dolayısıyla ileride ekonomik olarak uğrayacağı maddi zararları karşılamak üzere, ZMSS Genel Şartları ekinde Ek. 3 te yer alan esaslara göre belirlenecek teminattır. Yukarıda da belirttiğimiz üzere, Ankara Barosu, ZMSS genel şartlarının eki ile getirilen hesaplama yöntemleri ve formüllerinin iptali için Danıştay'da dava açmıştır. Baronun bu iptal isteminin nedeni, dava dilekçesinde belirtildiği üzere; *davalı idarenin hesaplama yöntemi icat etme veya zararı belirleme yetkisi olmadığından ve haksız şart niteliğinde olduğundan iptal edilmelidir*³⁶. Buna göre Baro, genel şartların ekiyle getirilen hesaplama yöntemlerinin hukuka aykırı olduğunu savunmaktadır. Danıştay 15. Dairesi verdiği kararında, Ek. 3 Sürekli Sakatlık Tazminatı Hesaplaması'nın 1., 3., 4., 5., 6., 7. ve 8. fıkralarının; Kanunun verdiği yetkiye uygun olarak düzenlendiği, üst normlara ve hukuka aykırı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Anılan kararda daire, Ek:3 Sürekli Sakatlık Tazminatı Hesaplaması'nın 1., 3., 4., 5., 6., 7. ve 8. fıkraları yönünden davanın reddine karar vermiştir³⁷.

34 ULAŞ, 2015, s. 9.

35 Yeni ZMSSGŞ m. A5/1,b.

36 <http://www.ankarabarosu.org.tr/images/diger/63/ZMSS.pdf>, (03.11.2015).

37 Danıştay 15. Dairesinin, 27 Haziran 2018 tarih, Esas No:2015/5277, Karar No:2018/6090 sayılı kararı.

Kaza nedeniyle mağdurun tedavisinin tamamlanması sonrasında yetkili bir hastaneden alınacak özürlü sağlık kurulu raporu ile sürekli sakatlık oranının belirlenmesinden sonra ortaya çıkan bakıcı giderleri bu teminat limitleri ile sınırlı olmak koşuluyla sürekli sakatlık teminatı kapsamındadır.

Sürekli sakatlık tazminatına ilişkin sakatlık oranının belirlenmesinde, sakatlık ölçütü sınıflandırılması ve özürülere verilecek sağlık kurulu raporlarına ilişkin mevzuat doğrultusunda hazırlanacak sağlık kurulu raporu dikkate alınır. Tazminat ödemesinde, ilgili sağlık hizmet sunucularınca tanzim edilecek trafik kazasına ilişkin belgelerde illiyet bağı ile ilgili tespitin yer alması durumunda bu tespitin aksini ispat sigorta şirketine aittir. Sigortacı söz konusu rapor hakkında ilgili mevzuat uyarınca itiraz usulüne başvurduğunda mağdurun itiraz üzerine yaptığı belgelenmiş harcamaları bu teminat kapsamında karşılamakla yükümlüdür.

ç. Destekten Yoksun Kalma (Ölüm) Teminatı

Üçüncü kişinin ölümü dolayısıyla ölenin desteğinden yoksun kalanların destek zararlarını karşılamak üzere *bu genel şart ekinde (Ek.2) yer alan esaslara göre belirlenecek tazminattır.* Borçlar Kanunu m. 53/3 ölüm halinde ortaya çıkacak önemli bir zararı hüküm altına almıştır. Buna göre, “ölenin desteğinden yoksun kalan kişilerin bu sebeple uğradığı kayıplar” ölüm hâlinde uğranılan zararlar arasında sayılmıştır. Kanun koyucu destekten yoksun kalma tazminatını, ölenin kanunen bakmakla yükümlü olduğu yakınları ve fiilen yardım ettiği kişiler ile sınırlı tutmuştur³⁸.

Yukarıda da belirttiğimiz üzere³⁹Ankara Barosu, ZMSS Genel Şartlarının eki ile getirilen hesaplama yöntemleri ve formüllerin iptali için Danıştay’da dava açmıştır. Buna göre Baro, genel şartların ekiyle getirilen hesaplama yöntemlerinin hukuka aykırı olduğunu savunmaktadır. Danıştay 15. Dairesi anılan davada, Ek.2 Destekten Yoksun Kalma Tazminatı Hesaplaması’nın 1., 3., 4., 5., 6., 7., 9., 10. fıkralarının, Kanunun verdiği yetkiye uygun olarak düzenlendiği, üst normlara ve hukuka aykırı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda, Ek.2 Destekten Yoksun Kalma Tazminatı Hesaplaması’nın 1., 3., 4., 5., 6., 7., 9., 10. fıkraları, yönünden davanın reddine karar vermiştir.

38 Kişinin kanunen bakmak yükümlü olduğu kişiler Türk Medeni Kanunu’nun 364. maddesi hükmüne göre, “Herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür.” şeklinde belirtilmiştir. Buna göre kişi, anne, baba, eş ve çocuklarına bakmakla yükümlüdür. Kardeşe bakma yükümlülüğü kişinin refah içinde olması şartıyla söz konusudur.

39 Bkz. yukarıda, II,3,A,c, Sürekli Sakatlık Teminatı.

D. Teminat Dışında Kalan Haller

Genel Şartların A.6. maddesinde teminat dışında kalan haller düzenlenmiştir. Burada (d) bendindeki destekten yoksun kalma⁴⁰ konusundaki hükmün eski Genel Şartlarda olmayan yeni bir düzenleme olduğunu görmekteyiz. Söz konusu hükme göre; destekten yoksun kalan hak sahibinin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmayan destek tazminatı talepleri ile destekten yoksun kalan hak sahibinin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmakla beraber destek şahsının kusuruna denk gelen destek tazminatı talepleri, sigorta teminatı dışındadır⁴¹. Genel

40 Destekten yoksun kalma zararı ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. GÖKCAN / KAYMAZ, 2001, s. 431-442.

41 Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 15.06.2011 tarih ve 2011/17-142 E.2011/411 K. sayılı kararı (ESATOĞLU, Yahya Tekin, "Trafik Sigortaları", Sigorta Hukukunun Bazı Güncel Sorunları, Sigorta Hukuku Türk Derneği, İstanbul 2017, s. 61-68). Yargıtay kararında... "üçüncü kişi sıfatıyla eldeki davayı açan davacı tarafın, gerçekleşen trafik kazasında kısmi kusurlu olan desteklerinin sürücüsü olduğu aracın zorunlu mali sorumluluk sigortacısından destek tazminatı isteyebilecekleri çoğunlukla kabul edilmiştir. Yargıtay yeni tarihli bir kararda da, "... kaza tarihinin 21.2.2013 olmasına, davacının ölenin salt mirasçısı sıfatıyla değil, destekten yoksun kalan üçüncü kişi sıfatıyla dava açmasına, ölüm nedeniyle doğrudan davacı üzerinde doğan destekten yoksunluk zararının oluşumundaki kusurun davacıya yansıtılmayacağına; dolayısıyla araç sürücüsünün veya işletenin tam kusurlu olmaları halinde, desteğinden yoksun kalan davacıyı etkilemeyeceğine; 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu ve Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'na göre, aracın zorunlu mali sorumluluk sigortacısı davalı sigorta şirketi, işletenin üçüncü kişilere verdiği zararları teminat altına aldığına ve olayda işleten veya sürücü tam kusurlu olsalar bile, destekten yoksun kalan davacı da zarar gören üçüncü kişi konumunda bulunduğundan, davalı sigorta şirketi sorumlu olacağına (HGK'nun 15.6.2011 gün ve 2011/17-142 esas-411 karar, HGK'nun 22.2.2012 gün 2011/17-787 esas 2012/92 karar sayılı, HGK'nun 16.1.2013 gün ve 2012/17-1491 esas,2013/74 karar sayılı, HGK'nun 18.11.2015 gün ve 2014/17-691 Esas- 2015/2626 Karar sayılı ilamları uyarınca) göre, davalı (sigorta) vekilinin yerinde görülmemeyen bu yöne ilişkin temyiz itirazlarının reddine karar vermek gerekmiştir". Görüldüğü üzere Yüksek Mahkeme gerekçesinde açıkladığı üzere karar vererek davalı trafik sigorta şirketi tarafından, destekten yoksun kalanlara tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Yargıtay 17. Hukuk Dairesi 25.12.2018 tarih 2018/2901 E. , 2018/12777 K., 17. Hukuk Dairesi 2016/4208 E., 2018/12783 K., <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (27.02.2019). Yargıtay 17. Hukuk Dairesi E., 2016/14573, K., 2017/6035, sayılı kararında, " Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartları A.3. maddesine ve A.5. maddesinin (ç) bendine göre ancak, üçüncü kişinin ölümü dolayısıyla destek zararları, destekten yoksun kalma (ölüm) teminatı kapsamındadır. Bunun sonucu olarak, sigortacı yada güvence hesabının destek zararlarından sorumlu olması için motorlu aracın işletilmesi sırasında mutlaka ölen kişinin üçüncü bir kişi olması gerekir. İşletenin eylemlerinden sorumlu olduğu sürücü E.K'yi üçüncü kişi olarak kabul etmek mümkün değildir. Yine genel şartların A.6. maddesi (d) bendinde destekten yoksun kalan hak sahibinin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmakla beraber destek şahsının kusuruna denk gelen destek tazminatı talepleri, teminat kapsamı dışında tutulması nedeniyle %100 kusuru ile kendi ölümüne neden olan sürücü E.K'in tam kusuruna isabet eden destek tazminatı sigorta teminatı kapsamında değildir. Kaza tarihinde yürürlükte bulunan Karayolları Trafik Kanunu'nun da sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmayan destek tazminatı talepleri ile destekten yoksun kalan hak sahibinin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmakla beraber destek şahsının kusuruna denk gelen destek tazminatı taleplerini sigorta teminatı kapsamında

şartlarda yapılan bu değişikliğe kanuni dayanak teşkil edecek şekilde 2918 sayılı KTK'nın 92. maddesinde değişiklik yapılmıştır⁴².

Aracı kullanan ve kazayı bizzat gerçekleştiren sürücünün aracın trafik sigortacısından tazminat talep edememesi gerekir. Bununla birlikte, ölen sürücünün yakınlarının talep edebileceği destekten yoksun kalma tazminatı, sürücünün yakınlarının uğradığı dolaylı zarar niteliğinde olduğu için bu tazminatın trafik sigortasının kapsamına dâhil olduğu kabul edilmekteydi⁴³. Bu konuda dikkat edilecek husus, hukukun temel ilkelerinden biri olan “hiç kimse kendi hukuka aykırı davranışından lehine sonuç çıkaramaz” ilkesinin göz önünde tutulması gereğidir. Dolayısıyla işletene ait aracı kullanan kişi, kendi kusuruyla yaptığı kazalarda trafik sigortacısından tazminat talep edememelidir.

2 Şubat 2016 tarihinde yapılan değişiklik ile, Sigortacının destekten yoksun kalma konusu yukarıda bahsettiğimiz A.6. maddenin birinci paragrafının (d) bendi kapsamında düzenlenmiş olmasına rağmen, sigortacının ilgililere yaptığı tazminat ödemeleri için sigortalının terekesine ve tereke borçlusu olan mirasçılara sigortalının kusuru oranında ve ilgili mevzuat dahilinde müracaat hakkının saklı olacağı hükmü, A.6. maddenin son fıkrasına yapılan ek ile getirilmiştir.

Eski ZMMS Genel Şartları yürürlükteyken, 2006 yılında yapılan değişiklikle, eski ZMSS Genel Şartlarının A.3. maddesine eklenen (m) bendi ile *dolaylı zararlar* nedeniyle yöneltilecek tazminat talepleri sigorta teminatı dışında bırakılmıştı. Dolayısıyla kanaatimizce yeni ZMMS Genel Şartları, m. A.6.(d) bendi ile getirilen düzenleme yerindedir. Eski Genel Şartlarda dolaylı zararların *teminat dışında* bırakıldığı şeklindeki açıklamanın yerine, burada daha açık olarak destekten yoksun kalma ile ilgili düzenleme yapılmıştır. Ankara Barosu tarafından açılan yukarıda bahsettiğimiz dava ile, A.6. maddenin iptali istenmiştir. Ancak Danıştay 15. Dairesi de, Genel Şartların “A.6. Teminat Dışında Kalan Haller” başlıklı maddesinin a, b, c, d, i, j, k, l, n, ve o bentleri, yönünden davanın reddine karar vermiştir⁴⁴.

olduğuna ilişkin bir düzenleme olmadığı ve kapsama giren teminat türleri arasında bulunmamasına göre, davacıların güvence hesabından destek tazminatı talep etme hakları bulunmadığından davanın reddi gerekirken yazılı olduğu şekilde davanın kabulü yönünde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.”

42 Bkz. yukarıda II, 3.

43 ULAŞ, 2015, s. 13. Bkz. Yargıtay, 11. HD., 16.02.1990, E. 1990/825, K. 1990/963 (ULAŞ, 2002, s. 669, 670); Yargıtay, 11. HD., 11.07.2005, E. 2005/10789, K.2005/7481 (ULAŞ, 2015, s. 13-16). Konu daha sonra Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nda ele alınmış ve alınan kararlarda hak sahipleri lehine genişletilmiş yorum kabul edilerek, sigortacının sorumluluğuna gidilmiştir. Bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 16.01.2013 gün ve E. 2012/17-1491, K. 2013/74 sayılı kararı (ULAŞ, 2015, s. 17 vd.)

44 Danıştay 15. Dairesinin, 27 Haziran 2018 tarih, Esas No: 2015/5277, Karar No: 2018/6090 sayılı kararı.

Yeni ZMSS Genel Şartlarının A.6 (j) bendi ile getirilen yeni düzenleme ile, motorlu araç kazalarından dolayı toprak, yeraltı suları, iç sular, deniz ve havanın kirlenmesi ya da kirlenme tehlikesi nedeniyle temizleme, toplanan atıkların taşınması ve bertarafı masrafları ile biyolojik çeşitlilik, canlı kaynaklar ve doğal yaşama verilen zararlar nedeniyle bozulan çevrenin yeniden oluşturulması ile ilgili çevresel zararlardan ileri gelen talepler de sigorta teminatı dışında tutulmuştur. Kanaatimizce bu düzenlemenin amacının, trafik kazaları sonucu çevreye verilen zararlardan doğan tazminat taleplerinin sürücünün üzerinde bırakılarak, sürücüleri daha dikkatli araç kullanmaya teşvik etmektir.

Eski Genel Şartların A.3. maddesinin (m) bendinde, dolaylı zararlar nedeniyle yöneltilecek tazminat taleplerinin sigorta teminatı dışında olduğu belirtilmişti. Yeni Genel Şartlarda ise bu konu A.6. maddede (k) bendinde düzenlenmiştir. Yapılan bu yeni düzenlemeye göre; gelir kaybı, kâr kaybı, iş durması ve kira mahrumiyeti gibi zarar verici olguya bağlı olarak oluşan yansıma veya dolaylı zararlar nedeniyle yöneltilecek tazminat talepleri sigorta teminatı dışında tutulmuştur. Görüldüğü üzere, dolaylı zararların yanı sıra yansıma zararlar⁴⁵ da yeni hükümle sigorta teminatı dışında kalan hallerin içine dâhil edilmiştir. Ayrıca yeni Genel Şartlarda, ilgili mevzuatla genel hükümlere tâbi kılınan taleplerin de sigorta teminatı dışında olduğu belirtilmiştir⁴⁶.

E. Hasar ve Tazminat

Eski Genel Şartlarda B. "Hasar ve Tazminat" başlığı altındaki B.1. maddenin başlığı, *Rizikonun Gerçekleşmesi Halinde Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri* şeklindeydi. Yeni Genel Şartlarda ise bu başlık, m. B.1.1'de *Rizikonun Gerçekleşmesi Halinde Sigortalı ve/veya Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri* olarak değiştirilmiştir. Görüldüğü üzere yeni başlıkta *sigortalı* da eklenmiştir. Bu durum daha açıklayıcı olup; maddenin uygulanmasını genişletmesi bakımından olumludur. Böylece sigorta teminatı dışında kalan haller genişletilmiş olmaktadır. Trafik sigortasında sigorta ettiren ödemeyi ve sigorta sözleşmesini yapan ve prim ödeme sorumluluğunu taşıyandır. Sigortalı ise aracın ruhsatında araç sahibi olarak yazılan kişidir. Sigorta ettiren ile sigortalı aynı kişi olabileceği gibi, farklı kişiler de olabilir. Sigorta ettiren ya da sigortalı kişi ve/veya firma olabilir. Sigortalı herhangi bir hasar durumunda giderleri teminat altına alınmış kişidir. Sigortalı, araç başkası tarafından sigortalansa bile tazminata hak kazanır. Dolayısıyla getirilen değişiklik ile, rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortalının da yükümlülükleri belirlenmiştir.

45 Yansıma zararlarının giderimi konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. ÇAKIRCA, Seda İrem, *Türk Sorumluluk Hukukunda Yansıma Zararı*, İstanbul 2012, s. 165 vd.

46 Yeni ZMSSGŞ m. A.6.1.1.

Yeni ZMSS Genel Şartlarının B.1.1. maddesinin (a) bendine göre sigortalı, bu sözleşmeye göre, sorumluluğunu gerektirecek bir olayı, haberdar olduğu andan itibaren *on gün* içinde sigortacıya ihbar etmek, kendisine yöneltilen istemi ise, derhâl sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. Eski Genel Şartlarda ise bu bildirim süresi beş gündü (Eski ZMSSGŞ m. B.1, a). Yapılan düzenleme ile sürenin on güne uzatılması sigortalı için olumlu bir değişikliktir.

Yeni Genel Şartların m. B1.1.(e) bendine göre sigortalı, maddi hasarlı trafik kazalarında motorlu aracı tutanak düzenlemek üzere güvenli bir yere çekmekle yükümlüdür.

Belirtilen B.1.1. maddenin son fıkrasında, belirtilen yükümlülüklerin ihlal edilmesi sebebiyle ödenecek tutar artarsa, zarar görenlere bu sebeple yapılan ödemenin ihlaldeki kusuru nispetinde sigortalıdan rücuen tahsil edileceği düzenlenmiştir.

F. Tazminat ve Giderlerin Ödenmesi

Genel Şartlar ile getirilen bedeni zarar hesaplaması usul ve esaslarına kanuni dayanak teşkil etmek üzere 2918 sayılı KTK'nun 90. maddesinde 14 Nisan 2016 tarihinde değişiklik yapılmıştır. Anılan madde hükmüne göre, zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamındaki tazminatlar bu Kanun ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan Genel Şartlarda öngörülen usul ve esaslara tabidir. Söz konusu tazminatlar ve manevi tazminata ilişkin olarak bu Kanun ve Genel Şartlarda düzenlenmeyen hususlar hakkında 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun haksız fiillere ilişkin hükümleri uygulanır. KTK'nun 90. maddesinin değişiklikten önceki halinde, tazminat konusunda sadece Borçlar Kanunu'nun haksız fiile ilişkin hükümlerinin uygulanacağı belirtilmişti.

Yeni ZMSS Genel Şartlarının B.2. maddesinde 2.1. bendinde, ilk paragraftaki düzenlemeye göre, sigortacı; hak sahibinin, kaza veya zararın tespit edilebilmesi için *bu Genel Şartlar ekinde yer alan* gerekli tüm belgeleri sigortacının merkez veya şubelerinden birine ilettiği tarihten itibaren sekiz işgünü içinde tazminatı hak sahibine öder. 2 Ağustos 2016 tarihindeki değişiklikle, *bu Genel Şartlar ekinde yer alan* gerekli tüm belgelerin sigortacıya iletilmesi şartı getirilmiştir. Anılan hükümdeki ifade daha önceki düzenlemeye göre daha açık ve sınırlayıcıdır. Böylece belirsiz bir ifade olan *gerekli tüm belgelerin* neler olduğu açıklığa kavuşturulmuş olmaktadır. *Bu Genel Şartlar ekinde yer alan* gerekli tüm belgeleri, ifadesi sigortalı açısından faydalı olacaktır. Böylece, sigortacı ödemeyi uzatmak amacıyla gereksiz belgeleri isteyerek zamanı uzatamayacağı için belirsizliğin ortadan kalkması sigortalının menfaatindedir.

Danıştay 15. Dairesi 27 Haziran 2018 tarihinde verdiği kararında⁴⁷, Genel Şartların “Tazminat ve Giderlerin Ödenmesi” başlıklı B.2. maddesinin, 2.1. fıkrasının ikinci cümlesindeki, *“Sigortacının kendisine iletilen belgelere haklı olarak itiraz etmesi veya kendisinin hak sahibinden ya da başka bir kurumdan haklı olarak yeni bir belge talep etmesi halinde söz konusu süre yeni talep edilen belgenin sigortacının merkez veya şubelerinden birine iletilmesinden sonra başlar”* şeklindeki ikinci cümlesi yönünden iptal isteminin reddine karar vermiştir.

Yeni Genel Şartlarda B.2.1. maddesinde 2.1. bendinde, ikinci paragrafta “eşdeğer parça”, “orijinal parça” tanımları da yapılmıştır. Buna göre eski Genel Şartlardaki düzenlemede hasar halinde, hasar gören parça, onarımı mümkün değilse veya eşdeğeri parça ile değiştirilme imkânı yok ise yenisi ile değiştirilir şeklindeydi (Eski ZMSSGŞ m. B.2, b). Yeni Genel Şartlarda ise bu konu çok daha ayrıntılı olarak kaleme alınmıştır. Buna göre yeni Genel Şartlarda B.2.1. maddesindeki düzenlemeye göre, hasar halinde, hasar gören parça, onarımı mümkün değilse veya eşdeğer parça veya ömrünü tamamlamış araçlar mevzuatı kapsamındaki araçlardan elde edilen orijinal parça ile değişimine imkân yok ise *orijinali ile değiştirilir*. Kaza tarihine göre model yılından itibaren üç yılı geçmeyen motorlu araçlarda hasar gören parça, onarımı mümkün değilse öncelikle orijinali ile değiştirilir, orijinal parçanın bulunmaması durumunda eşdeğer veya ömrünü tamamlamış araçlar mevzuatı kapsamındaki araçlardan elde edilen orijinal parça ile değiştirilir. Ancak model yılından itibaren üç yılı geçmeyen motorlu araçta hasar gören parçanın orijinal olmadığı durumda eşdeğer veya ömrünü tamamlamış araçlar mevzuatı kapsamındaki araçlardan elde edilen orijinal parça ile değişim yapılır. Bu paragraf uygulaması sonucu araçta bir kıymet artışı meydana gelse dahi bu fark tazminat miktarından indirilemez. Yapılan yeni düzenleme ile orijinal parça deyiminin özellikle vurgulanmasının, sigortalının haklarının korunması bakımından çok yerinde olduğunu düşünüyoruz.

2 Ağustos 2016 tarihinde yapılan değişiklikte, B2. maddede 2.1’in 3. paragrafın son cümlesine ispat yükümlülüğü ile ilgili, ispat yükümlülüğünün sigortacıya ait olduğu şeklinde düzenleme getirilmiştir.

Yukarda açıkladığımız üzere Ankara Barosunun açmış olduğu dava dolayısıyla Danıştay 15. Dairesi 2015/5277 esas sayılı dosyasında 4 Ekim 2016 tarihli karar ile Genel Şartların bazı maddeleri için yürütmenin durdurulmasına karar vermiştir. Bu bağlamda Genel Şartların B.2. maddesinin 2.1. bendinin ikinci paragrafının ilk iki cümlesi ile aynı bendin

⁴⁷ Danıştay 15. Dairesinin, 27 Haziran 2018 tarih, Esas No: 2015/5277, Karar No: 2018/6090 sayılı kararı (bkz. UYAP).

üçüncü paragrafı için hukuka uyarlılık görülmediğinden, yürütmenin durdurulmasına karar verilmiştir. Yine benzer olarak, Türkiye Barolar Birliği'nin açmış olduğu davada, Danıştay 15. dairesinin 2015/6014 esas sayılı dosyasında 4.10.2016 tarihli karar ile Genel Şartların B.4. maddesi (b) bendinde yer alan “veya trafik kurallarının ihlali” yönünden; ayrıca, Genel Şartların EK 1 inde yer alan değer kaybı hesaplanmasında teminat dışında kalan haller olarak görülen ikinci maddesinin 2. ve 6. bentleri yönünden *yürütmenin durdurulması* kararı verilmiştir.

Danıştay'ın gerekçesine göre, *“orjinal parça yerine takılacak parçalar nedeniyle aracın başka yerinde oluşabilecek bozukluk veya hasarların karşılanması hususunda da araç sahipleri ile üreticilerin karşı karşıya gelmeleri söz konusu olabileceği gibi takılacak orjinal olmayan daha önce kullanılmış ve yıpranmış yedek parçalardan dolayı oluşabilecek güvenlik riskleri ile de karşı karşıya kalınabilir. Ayrıca uygulamada eşdeğer parça adı altında düşük kalitede ve fiyatta olan kısaca yan sanayi denen düşük kaliteli parçaların kullanılması karşılaşılan bir durumdur. Bu nedenle hasar onarımlarında sigortalı veya mağdur onayı dışında hiçbir şekilde çıkma veya sökme parçaların kullanılmaması kamu yararı gereğidir. Ayrıca sigortalı ilişkisinin tarafı olmayan ve doğrudan zarar gören üçüncü kişilerin araçlarında meydana gelen hasarın rızaları alınmaksızın çıkma parça ile değiştirilmesine imkan tanınarak mülkiyet hakkına hanel getiren böyle bir düzenlemeye gidilmesi hukuka aykırıdır. Bunlara ek olarak dava konusu düzenlemedeki üç yaş şartının nasıl belirlendiği idarelerce ortaya konulamamıştır”*. Tüm bu gerekçelerle Danıştay, yukarıda belirtilen maddelerin⁴⁸ yürütmesini durmuştur⁴⁹.

Yukarıda açıkladığımız iptal davaları ve verilen yürütmeyi durdurma kararlarının etkisiyle, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 11. maddesinde değişiklik yapılarak, eşdeğer parçaya ilişkin olarak altıncı fıkra eklenmiştir. Buna göre 27 Ocak 2017 tarihinden geçerli olmak üzere⁵⁰, hasarın giderilmesine ve tazminatın ödenmesine yönelik olarak ilgili mevzuat çerçevesinde orijinale eşdeğerliliği belgelendirmiş parçaların kullanılmasına ilişkin usul ve esaslar ilgili Sigorta Genel Şartlarında belirlenir şeklindeki 6. fıkra eklenmiştir.

Danıştay 15. Dairesince verilen yürütmenin durdurulması isteminin kısmen kabulüne, kısmen reddine ilişkin 4 Ekim 2016 günlü, E:2015/6014

48 Genel Şartların B.2. maddesinin 2.1. bendinin ikinci paragrafının ilk iki cümlesi ile aynı bendin üçüncü paragrafı, B.4. maddesi (b) bendi, EK 1 de yer alan değer kaybı hesaplanmasında teminat dışında kalan haller olarak görülen 2. maddesinin 2. ve 6. bentleri yönünden.

49 Bkz. KARAYAZGAN, s. 36-38.

50 R.G., 27 Ocak 2017, Sayı 29961.

sayılı karara, taraflar karşılıklı olarak itiraz etmişlerdir⁵¹. Buna göre, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunca, Danıştay 15. Dairesinin 4 Ekim 2016 günlü, E. 2015/6014 sayılı kararının dava konusu Tebliğin “B.2. Tazminat ve Giderlerin Ödenmesi” başlıklı maddesinin 2.1. bendinin 2. paragrafının 2. cümlesinde yer alan “parça veya ömrünü tamamlamış araçlar mevzuatı kapsamındaki araçlardan elde edilen orijinal parça” ibaresi ile 3. paragrafına ilişkin kısmı hakkındaki yürütmenin durdurulması kararının kaldırılmasına, anılan kısımlar yönünden yürütmenin durdurulması isteminin reddine, 23 Şubat 2017 gününde oyçokluğu ile karar verilmiştir.

Yeni ZMSS Genel Şartlarında m. B.2. maddenin 2.4. bendi hükmüne göre; dava açılması halinde, sigortalının ihbarı ile sigortacı takip ve idare etmek üzere davaya her aşamada dâhil olur. Sigortalı, sigortacının göstereceği avukata gereken vekâletnameyi vermek zorundadır. Sigortalıyı bu şekilde sigortacının göstereceği avukata vekâlet vermeye zorlayan bir hüküm eski ZMSS Genel Şartlarında bulunmamaktaydı. Kanımızca bu hüküm, Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu (HMUK)’nun 71. maddesine aykırıdır. Zira HMUK m. 71’e göre, “Dava ehliyeti bulunan herkes, davasını kendisi veya tayin ettiği vekil aracılığıyla açabilir ve takip edebilir.” Ankara Barosu da yukarıda da değindiğimiz üzere Yeni ZMSS Genel Şartlarının iptali için Danıştay’da açtığı davada, Anayasa ve Avukatlık Kanunu’na⁵² aykırı olduğu savunulan bu düzenlemenin dayanağı kanun maddesinin iptali için Danıştay’dan itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurmasını talep etmiştir⁵³.

51 Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, Yürütmenin Durdurulması İtiraz No : 2016/1722 (bkz. UYAP).

52 1136 Sayılı Avukatlık Kanunu’nun 35/3 maddesinde de aynı düzenleme yer almaktadır: (Değişik üçüncü fıkra: 23/1/2008-5728/329 md.) “Dava açmaya yeteneği olan herkes kendi davasına ait evrakı düzenleyebilir, davasını bizzat açabilir ve işini takip edebilir”.

53 Ankara Barosunun açmış olduğu dava dolayısıyla, Danıştay 15. Dairesi 2015-5277 Esas sayılı dosyasında 4 Ekim 2016 tarihli kararı ile genel şartların bazı maddeleri için yürütmenin durdurulmasına karar vermiştir. Bu karara karşı davacı Ankara Barosu Başkanlığı ve davalı idare itiraz etmişlerdir. Bu bağlamda Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunda 2016-1723 İtiraz numarası ile istem görüşülmüştür. Buna göre, Danıştay 15. Dairesince verilen yürütmenin durdurulması isteminin kısmen reddine, kısmen kabulüne ilişkin 4.10.2016 günlü, 2015-5277 Esas sayılı karara karşı taraflar karşılıklı olarak itiraz etmektedirler. Genel Şartların B.2. maddesinin 2.4. bendinin “sigortalı, sigortacının göstereceği avukata gereken vekaletnameyi vermek zorundadır”. Şeklindeki ikinci cümlesinin iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle itiraz edilmiştir. Buna göre, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunca, verilen kararın gerekçesine göre; “Mevzuatımızdaki düzenlemelere göre, savunma hakkının kullanılabilmesi için avukatın yardımı şart değildir. Nitekim Anayasanın 36. maddesinde, “herkes meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.” Hükmüne yer verilmiş, Avukatlık Kanununun 35. maddesinde de “dava açmaya yeteneği olan herkes kendi davasına ait evrakı düzenleyebilir, davasını bizzat açabilir ve işini takip edebilir”. Denilmek suretiyle yukarıda bahsedilen hususa vurgu yapılmıştır. Bununla birlikte, avukatlık kanununun 35. ve 63. maddeleri

Danıştay 15. Dairesi, yukarıda belirttiğimiz yürütmeyi durdurma kararlarından sonra, 27 Haziran 2018 tarihinde verdiği kararında⁵⁴, söz konusu Genel Şartların, “B.2. Tazminat ve Giderlerin Ödenmesi” başlıklı maddesinin 2.4. fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan; “Sigortalı, sigortacının göstereceği avukata gereken vekaletnameyi vermek zorundadır.” ibaresinin, iptaline karar vermiştir⁵⁵.

uyarınca birey, savunma hakkının kullanımında bir başkasının yardımını istiyorsa o kişinin baro levhasında kayıtlı ve işten yasaklanmamış bir avukat olması gerekmektedir. Savunma hakkının olması ise Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin altıncı maddesinde de belirtildiği üzere bireyin avukatını serbestçe belirleme hakkıdır. Anayasanın “Çalışma ve Sözleşme Hürriyeti” başlıklı 48. maddesinin birinci fıkrasında herkesin dilediği alanda sözleşme hürriyetine sahip olduğu, “temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması” başlıklı 13. maddesinde temel hak ve hürriyetleri, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği, bu sınırlamaların, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı, 6098 sayılı Borçlar Kanununun “sözleşme özgürlüğü” başlıklı 26. maddesinde ise, tarafların, bir sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebileceği belirtilmiştir. Ayrıca, 1136 sayılı Avukatlık Kanununun “Avukatlık Sözleşmesinin Kapsamı” başlıklı 163. maddesinin birinci fıkrasında ise avukatlık sözleşmesinin serbestçe düzenleneceği hükümlerine yer verilmiş olup, sözleşme özgürlüğü uyarınca kişiler, hukuksal ilişkilerini özgür iradeleriyle ve sözleşmelerle düzenlemekte serbesttir. Bu durumda Anayasa uyarınca sözleşme özgürlüğünün sınırlanabilmesinin ancak kanunla mümkün olabilmesi karşısında, anılan Tebliğ düzenlemesiyle sözleşme özgürlüğüne sınırlama getirilmesini Anayasada güvence altına alınan sözleşme hürriyetine aykırı olduğu gibi, yasadan kaynaklı bir hak olan bireyin avukatına serbestçe belirlemesi hakkının Tebliğ ile ortadan kaldırılması sonucunu doğuran düzenlemede hukuka uygunluk bulunmamaktadır”.

Yukarıda açıklanan nedenlerle Danıştay, İdari Dava Daireleri Kurulu tarafından, Tebliğin B.2. Tazminat ve Giderlerin Ödenmesi başlıklı maddesinin 2.4. bendinin ikinci cümlesinde yer alan “sigortalı sigortacının göstereceği avukata gereken vekaletnameyi vermek zorundadır”. şeklindeki ibaresi 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 27. maddesinde öngörülen ve yürütmenin durdurulmasına karar verilebilmesi için gerekli olan koşulların gerçekleştiği anlaşıldığından, davacı itirazının kısmen kabul ile söz konusu düzenlemelerin yürütmesinin durdurulmasına davalı idarenin itirazlarının reddine 23 Şubat 2017 gününde oy çokluğu ile karar verilmiştir (Danıştay, İdari Dava Daireleri Kurulu, İtiraz No: 2016/1723).

54 Danıştay 15. Dairesinin, 27 Haziran 2018 tarih, Esas No:2015/5277, Karar No:2018/6090 sayılı kararı.

55 Danıştay 15. Dairesinin, 27 Haziran 2018 tarih, Esas No:2015/5277, Karar No:2018/6090 verdiği iptal kararının gerekçesinde, “Mevzuatımızdaki düzenlemelere göre, savunma hakkının kullanılabilmesi için avukatın yardımı şart değildir. Nitekim, Anayasa'nın 36. maddesinde, “Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.” hükmüne yer verilmiş, Avukatlık Kanunu'nun 35. maddesinde de, “Dava açmaya yeteneği olan herkes kendi davasına ait evrakı düzenleyebilir, davasını bizzat açabilir ve işini takip edebilir.” denilmek suretiyle yukarıda değinilen hususa vurgu yapılmıştır.

Bununla birlikte, Avukatlık Kanunu'nun 35. ve 63. maddeleri uyarınca birey, savunma hakkının kullanımında bir başkasının yardımını istiyorsa o kişinin baro levhasına kayıtlı ve işten yasaklanmamış bir avukat olması gerekmektedir. Savunma hakkının olmazsa olmazı ise Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinde de belirtildiği üzere bireyin avukatını serbestçe belirleme hakkıdır. Anayasanın “Çalışma ve sözleşme hürriyeti” başlıklı 48. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin dilediği alanda sözleşme hürriyetine sahip olduğu, “Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması” başlıklı 13. maddesinde, temel hak ve hürriyetlerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği, bu sınırlamaların, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine

G. Sigortacının Halefiyeti ve Sigortalıya Rücu Hakkı

Sigortacının halefiyet hakkı, kanundan doğmaktadır ve Türk Ticaret Kanunu (TTK)'nın 1472. maddesinde düzenlenmiştir. Ayrıca, sigorta poliçelerinin genel şartlarında, sigortacıya halefiyet hakkının tanındığı açıkça belirtilerek, halefiyetin kaynağı sözleşmeye de dayandırılabilir. Türk Ticaret Kanunu'nun 1472. maddesinin I. fıkrası hükmüne göre, “*Sigortacı sigorta tazminatını ödediğinde hukuken sigortalının yerine geçer*”. TTK'nda 1472. maddesinin II. fıkrasında ise, sigorta ettirenin, aynı maddenin I. fıkrası gereğince sigortacıya intikal eden haklarını ihlal edecek bir hal ve harekette bulunması durumunda, sigortacıya karşı sorumlu olacağı belirtilmiştir. Başka bir ifadeyle bu fıkra hükmünde, sigortacının rücu hakkını engelleyici davranışlarda bulunan kendi sigortalısına karşı sahip olduğu talep hakları hüküm altına alınmıştır⁵⁶.

Ayrıca, ZMSSGŞ'nın “Sigortacının Halefiyeti” başlıklı B.3. maddesine göre, “*Sigortacı ödediği tazminat miktarınca hukuken hak sahibi yerine geçer*”. Söz konusu hüküm eski Genel Şartlarda, “*sigortacı ödediği tazminat miktarınca hukuken sigorta ettiren yerine geçer*” (Eski ZMSSGŞ m. B.3) şeklindeydi. Sigorta ettiren yerine hak sahibi deyiminin tercih edilmesinin sigortalıyı da içinde barındırdığından daha yerinde olduğu düşünülebilir. Ancak, eski ZMSSGŞ'nın “sigortacının halefiyeti” başlıklı B.3. maddesi hükmü, Türk Ticaret Kanunu'nun 1472. maddesinin I. fıkrasındaki düzenlemeye paraleldir. Dolayısıyla Genel Şartlardaki düzenlemelerin Kanuna uygun olması gerektiğinden, yapılacak değişiklik ile yeni Genel Şartlardaki *hak sahibi* deymi yerine, eski düzenlemedeki *sigorta ettiren* deyiminin kullanılması daha uygun olacaktır.

Sigortacının rücu hakkı, Karayolları Trafik Kanunu'nun 95. maddesinin II. fıkrasında genel olarak düzenlenmiştir. Sözü geçen maddenin I. fıkrasına göre, “*sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması*

ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı, 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun “Sözleşme özgürlüğü” başlıklı 26. maddesinde, tarafların, bir sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebileceği, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun “Avukatlık sözleşmesinin kapsamı” başlıklı 163. maddesinin birinci fıkrasında ise Avukatlık sözleşmesinin serbestçe düzenleneceği hükümlerine yer verilmiş olup, sözleşme özgürlüğü uyarınca kişiler, hukuksal ilişkilerini özgür iradeleriyle ve sözleşmelerle düzenlemekte serbesttir.

Bu durumda, Anayasa uyarınca sözleşme özgürlüğünün sınırlanabilmesinin ancak kanunla mümkün olabilmesi karşısında, anılan Tebliğ düzenlemesi ile sözleşme özgürlüğüne sınırlama getirilmesinin Anayasada güvence altına alınan sözleşme hürriyetine aykırı olduğu gibi, Yasadan kaynaklı bir hak olan bireyin avukatını serbestçe belirlemesi hakkının Tebliğ ile ortadan kaldırılması sonucunu doğuran düzenlemede hukuka uygunluk bulunmamaktadır.

56 BİLGE, Mehmet Emin, “Sigorta Tazminatını Alan Sigortalının Zarar Veren Üçüncü Şahısla Yaptığı İşlemlerin Sigortacının Halefiyeti Üzerindeki Etkisi ve Yargıtay Uygulaması”, **Hayri Domaniç'e Armağan**, C. I, İstanbul 2001, s. 75; ULAŞ, 2002, s. 206; ULAŞ, 2012, s. 285, 286.

veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran haller zarar görene karşı ileri sürülemez". Görüldüğü üzere bu fıkra uyarınca, sigortacının tazminat yükümlülüğünün azaltılması ve kaldırılmasına ilişkin haller, sigortacı tarafından zarar gören üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecektir. Buna göre, zarar gören kimseye ödemedede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını ve indirilmesini sağlayabileceği oranda kendi sigorta ettirenine rücu edebilecektir (KTK m. 95/II). Bu rücu hakkı, sözleşme ve kanun gereği sigorta ettirene karşı defi hakkı bulunan sigortacının, sözleşmenin diğer tarafı olan sigorta ettirene dönmesini sağlamaktadır⁵⁷.

Yarışlarla ilgili sorumluluk Karayolları Trafik Kanunu'nun 105. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddenin IV. fıkrasında, motorlu araç yarışları bakımından, sigortacının rücu hakkının özel olarak düzenlendiği görülmektedir. Karayolları Trafik Kanunu'nun 105. maddesinin IV. fıkrası uyarınca, yetkili makamdan gerekli izin alınmadan yapılan yarışlarda oluşan kazalardan kaynaklanan zararların sigortacı⁵⁸ tarafından karşılandıktan sonra, yarış için özel bir sigortanın yapılmamış olduğunu bilen veya gerekli özenin gösterilmesi halinde bilebilecek durumda olan işleten veya işletenlere rücu edebileceği de hüküm altına alınmıştır⁵⁹.

Karayolları Trafik Kanunu'nun 95. maddesinin II. fıkrası hükmünde, tazminatın azaltılması veya kaldırılması sonucunu doğurabilecek durumların neler olduğu hakkında herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Bununla birlikte, Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının, "zarar görenlerin haklarının saklı tutulması ve sigortacının sigortalıya rücu hakkı" başlıklı, B.4. maddesinde sigortacının rücu hakkı özel olarak düzenlenmiştir. Bu hükme göre, sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran durumlar zarar görene karşı ileri sürülemez. Ödeme yapan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda kazaya sebebiyet veren sigortalıya rücu edebilir. Görüldüğü üzere genel şartlardaki bu hüküm KTK'nun 95. maddesi ile paralel bir düzenleme getirmiştir.

57 ULAŞ, 2002, s. 717; ULAŞ, 2012, s. 1010.

58 Buradaki "sigortacı" ifadesinden anlaşılması gereken, zarara neden olan motorlu aracın sorumluluk sigortasında sözleşmenin tarafı olan sigortacıdır (bkz. GÖKCAN/ KAYMAZ, s. 213).

59 Ayrıntılı bilgi için bkz. ASLAN DÜZGÜN, Ülgen, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortasında (Trafik Sigortası) Zarar Kavramı ve Sigortacının Rücu Hakkı, **Batider** 2013, Cilt: XXIX Sayı: 3, s. 205, 206.

Sigortacının rücu hakkının düzenlendiği Genel Şartların B.4. maddesinin ikinci fıkrasında, 2 Şubat 2016 tarihinde yapılan değişiklik ile, ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda *kazaya sebebiyet veren* sigortalıya rücu edebilir. Hükmün önceki hali, *...tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigortalıya rücu edebilir* şeklindeydi⁶⁰. Yeni Genel Şartlarda 2 Şubat 2016 tarihindeki değişiklik ile, sigortacının sadece *kazaya sebebiyet veren sigortalıya* rücu edebileceği düzenlenmiştir. Buna göre, sigortacı kazanın meydana gelmesinde kusuru bulunmayan sigortalıya rücu edemeyecektir.

Yeni Genel Şartlarda, hak sahibi olan ve araç üzerinde tasarruf yetkisi bulunan sigortalıya sigortacının rücu imkanının tanınması hem hakkaniyete hem de hukuk mantığına uygun bir düzenlemedir. B.4. maddede *“... kazaya sebebiyet veren sigortalıya rücu edebilir”* şeklinde düzenleme yapılmıştır. Böylece, sigortacı sigortalıya her zaman değil sadece kazaya sebebiyet vermesi durumunda rücu edebilecektir. Başka bir ifade ile sigortacı, kazanın meydana gelmesinde hiç bir kusuru bulunmayan sigortalıya rücu edemeyecektir.

H. Sigortalıya Rücu Nedenleri

Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının, B.4. maddesinin III. fıkrasında *“Sigortalıya başlıca şu nedenlerle rücu edilir:”* dedikten sonra, yedi bent halinde, rücu nedenleri sayılmıştır. Anılan hükmün ifadesinden de anlaşıldığı üzere, rücu nedenleri, sınırlayıcı (tahdidi) olarak değil, sayıcı (tadadi) nitelikte düzenlenmiştir⁶¹

1. Kasıt veya Ağır Kusurun Varlığı

Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın B. 4. maddesinin (a) bendi uyarınca, tazminatı gerektiren olay, *sigortalının* veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kasti bir hareketi veya ağır kusur sonucunda oluşmuş ise, sigortacı olaydan zarar gören kişi ya da kişilere tazminatı ödedikten sonra *sigortalıya* rücu edebilir.

60 14 Mayıs 2015 tarihinden önce yürürlükte bulunan eski Genel Şartlarda, sigortacının sigorta ettirene rücu edebileceği düzenlenmişti. Buna göre eski ZMSSGS'nin, Zarar Görenlerin Haklarının Saklı Tutulması ve Sigortacının İşletene Rücu Hakkı başlıklı B.4. maddesi hükmüne göre, Sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran haller zarar görene karşı ileri sürülemez. Ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene rücu edebilir.

61 Ayrıntılı bilgi için bkz. ASLAN DÜZGÜN, s. 206.

Yargıtay da kararlarında, *ağır kusur* kavramına açıklama getirmiştir⁶². Buna göre, Yargıtay, *ağır kusur* kavramının bir özel hukuk kavramı olduğunu ve bu kavramın *kasıt* olmamakla beraber kasta yakın bir kusurun varlığını ifade ettiğini ve Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın B.4. maddesinin (a) bendinde, *tam kusurdan değil, kasıt veya ağır kusurdan* bahsedildiğini belirtmektedir⁶³.

Ayrıca tazminatı gerektiren olayın işletenin veya hareketlerinden sorumlu olduğu kişilerin kasti bir hareketi veya ağır kusur sonucu oluştuğunu, sigortacının kendisi ileri sürüp kanıtlayacaktır. Bu konudaki ispat yükümlülüğü sigortacıdadır⁶⁴.

2. Ehliyetsiz Araç Kullanmak

Sigortacının sigortalıya rücu edebileceği nedenlerin düzenlendiği anılan B.4. maddede 2 Şubat 2016 tarihinde (b) bendinde değişiklik yapılmıştır.

62 11. HD., 05.12.1994, E. 1994/5450, K. 1994/9379, "Yukarıdaki açıklamalardan anlaşıldığı üzere dava, zorunlu trafik sigortası gereğince zarar görenlere ödeme yapan sigortacının kendi sigortalısına, rizikonun ağır kusurlu davranış nedeniyle ve bu nedenle sigorta teminat dışında kaldığı gerekçesiyle açtığı rücu davasına ilişkin bulunmaktadır. Taraflar arasında akdi ilişkiyi düzenleyen sigorta poliçesinin (sigortacının işletene rücu hakkı) nı düzenleyen 4/a sorumlu olduğu kişilerin kasti bir hareketi veya ağır kusuru sonucunda meydana gelmiş ise) sigortacının zarar görene ödeme yaptıktan sonra kendi sigortalısına rücu edebileceği hükme bağlanmış bulunmaktadır. Görüldüğü gibi maddede (tam kusurdan) değil, (kasıt veya ağır kusurdan) söz edilmektedir. Bilirkişi raporunda sigortalının şoförünün aracı eğimli yolda park ederken el freni çektiikten sonra ayrıca aracın takozu alınmaması, tekerleklerin sol refüje çevrilmemesi gibi ek önlemleri almaması nedeniyle kazanın meydana gelişinde %100 yani tam kusurlu olduğu kabul edilmiştir. Her olayda bu hal tam kusur kabul edilemez. Bilindiği üzere (ağır kusur kavramı bir özel hukuk kavramı olup, kasıt olmamakla beraber kasta yakın bir kusurun mevcudiyetini ifade eder. Dava konusu olayda ise, davalı sigortalının şoförün %3 gibi az eğimli bir yolda aracı refuj kenarına çektiikten sonra el frenini çekerek sigortalı aracı park etmiş bulunmaktadır. Bu durumda şoförün hiç önlem almamakla değil fakat eksik önlem alma nedeniyle kusurlu olduğunun ve sonuç itibarıyla kusurlu olmakla birlikte ağır kusurlu olmadığı kabulü gerekir. Aksi halde sigorta yaptırmanın da bir anlamı kalmaz..." (ULAŞ, s. 718). Yargıtay'ın aynı yöndeki kararları için bkz. 11. HD., 28.04.2003, E. 2002/11908, K. 2003/4189; 11. HD., 24.06.2002, E. 2002/2679, K. 6416; HGK., 10.12.2003, E.,2003/11-756-743. Yargıtay 17. HD., sigortalı aracın aşırı yüklü olmasının *ağır kusur* olarak kabul edilemeyeceğini ve bu nedenle zarar gören üçüncü kişiye ödeme yapan sigortacının kendi sigortalısına rücu edemeyeceğine karar vermiştir (ULAŞ, 2012, s.1016, 1017, 1018, 1022).

63 Bu yönde bkz. YTD, 03.04.1972, E. 1972/1595, K. 1972/1679, "Sigortacının, sigorta ettirene ödediği zarardan dolayı rücu edebilmesi için zararın kasti hareketlerinden veya ağır kusurundan tevellüt etmesi gerekir." (RKD. 1972, Y.7, s. 383). Aynı yönde bkz. 11.HD., 21.12.1993, E. 1993/795, K. 1993/8550, 11.HD., 30.10.2001, E. 2001/5330, K. 2001/8413, 11.HD., 24.06.2002, E.2002/2679, K.2002/6416, 11. HD., 15.10.2001, E. 2001/5002, K. 2001/7965 (ULAŞ, s. 718-720). 11.HD., 6.3.1997, E. 1997/688, K. 1997/1394, (GÖKCAN/ KAYMAZ, s. 256; ULAŞ, s. 721). Bu konuda bkz. 11. HD., 16.01.2006, E. 2005/184, K. 2006/121; (KİBB, <http://www.kazanci.com>). Bkz. Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 25.12.2017 tarihli E. 2017/1914, K. 2017/12055 (BİRİŞİK, Faik, "Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Sigorta Ettirene Ağır Kusur Nedeniyle Rücu Hakkı", **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 13, S. 145, Eylül 2018, s. 139-143).

64 Bu yönde bkz., 11.HD., 17.4.1995, E. 1995/2377, K. 1995/3438 (ULAŞ, 2002, s. 721).

Buna göre, tazminatı gerektiren olay, aracın ilgili mevzuat hükümlerine⁶⁵ göre gereken ehliyetnameye sahip olmayan veya geçerliliğini yitirmiş sürücü sertifikasına sahip ya da ehliyetine geçici/sürekli el konulmuş kişiler tarafından sevk edilmesi veya trafik kurallarına ağır kusur ile ihlali sonucunda meydana gelmiş ise sigortacının sigortalıya rücu edebileceği hüküm altına alınmıştır (ZMSSGŞ m. B.4/3/b)⁶⁶. Yeni Genel Şartlardaki bu düzenleme ile, sigortacının sigortalıya rücu edebileceği başlıca hallerin düzenlendiği cümlelerin sonuna, ehliyetsiz araç kullananlardan sonra bir yenilik olarak “veya trafik kurallarının ağır kusur ile ihlali sonucunda meydana gelmiş ise” şeklinde bir ekleme yapılmıştır. Ancak yeni Genel Şartların anılan (b) bendine yapılan söz konusu ekin iptaline Danıştay 15. Dairesi, 27 Haziran 2018 tarihinde oybirliğiyle karar vermiştir.

Yargıtay, 31.03.1992 tarihinde verdiği bir kararında⁶⁷, sigortacının üçüncü kişiye ödediği tazminatın *tamamı* bakımından davalı sigorta ettirene rücu etmesi gerektiğini açıklamıştır. Ancak, Yüksek Mahkeme daha sonra, 23.05.1997 tarihinde verdiği başka bir kararında⁶⁸, sigortacının, sürücü ehliyet belgesiz araç kullanma nedeniyle kendi sigortalısına onun *kusuru oranında* rücu edebileceğini belirtmiştir.

Motorlu aracın ehliyetsiz bir kişi tarafından kullanılması sırasında meydana gelen zarar dolayısıyla sigortacı, sözleşme ilişkisinden kaynaklanan rücu hakkını sürücüye değil, sigorta sözleşmesinin tarafı olan sigorta ettirene karşı ileri sürebilir⁶⁹.

65 KTK m. 39 vd.

66 Eski ZMSSGŞ'nin B.4. maddesinin (c) bendinde aynı konu, “Tazminatı gerektiren olay, aracın Karayolları Trafik Kanunu hükümlerine göre gereken ehliyetnameye sahip olmayan kişiler tarafından sevk edilmesi sonucunda meydana gelmiş ise”, şeklinde düzenlenmişti.

67 11. HD., 31.03.1992, E. 1990/7070, K. 1992/4028: “...Dava konusu olayda, sigorta konusu aracın ehliyetnamesiz kimseye kullanılırken riziko gerçekleştiğine göre, KTK'nun 95 ve polişe genel şartlarının 4. maddesi hükmü uyarınca sigortacının ödediği tazminatın tamamı bakımından davalı sigorta ettirene rücu etmesi mümkün olduğundan davanın bu nedenle tamamen kabul edilmesi gerekirken, kusur oranlarına göre indirim yapılarak kısmen kabulü doğru görülmediğinden kararın bu yönden davacı yararına bozulması gerekmiştir.” (ULAŞ, 2002, s. 722, 723).

68 11. HD., 23.05.1997, E. 1997/3089, K. 1997/3717, (ULAŞ, 2002, s. 723). Bu yönde bkz. 17. HD., 29.09.2011, E. 2011/6783, K. 2011/8425 “...trafik sigortasından kaynaklanan rücu tazminat istemine ilişkindir. Davacı sigorta şirketi sigortalı aracın sürücü belgesiz kişi tarafından kullanılması sırasında meydana gelen kazada zarar görenlere ödediği tazminatı sigortalısından rücu talep edebilir. Ancak talep edilebilecek tazminat tutarı zarar görenin gerçek zararının sürücünün kusur oranına karşılık gelen kısımdır. Bu sebeple mahkemece kusur oranı ve araç hasarı konusunda uzman bilirkişiden rapor alınarak rücu edilecek tazminat tutarının belirlenmesi gerekir...” Aynı yönde bkz, 17. HD., 24.05.2012, E. 2012/3905, K. 2012/6742 (KİBB, <http://www.kazanci.com>).

69 11. HD., 04.02.2002, E. 2001/8798, K. 2002/772, (ULAŞ, s. 723; ULAŞ, 2012, s. 1025).

3. Alkollü (Uyuşturucu veya Keyif Verici Maddeler Alarak) Araç Kullanmak

Uyuşturucu veya keyif verici maddeleri almış olan kişilerin karayolunda araç sürmeleri yasaktır. Uyuşturucu veya keyif verici maddelerin cinsleri ile alkollü içkilerin etki dereceleri ve kandaki miktarlarını tespit amacıyla, trafik zabıtasınca teknik cihazlar kullanılır. Tespit usulleri ve muayene şartları, Sağlık Bakanlığının görüşüne uygun olarak hazırlanacak yönetmelikte düzenlenir. Bu madde hükmüne uymayan sürücüler derhal araç kullanmaktan men olunur (KTK m. 48/I).

Zararın doğmasına neden olan trafik kazası sırasında sürücünün uyuşturucu madde veya alkol almış olması, Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'na göre, teminat dışı kalan hallerdendir. Buna göre, Genel Şartların B.4. maddesinin (c) bendi hükmüne göre, tazminatı gerektiren olay aracın, uyuşturucu madde veya ilgili mevzuatta belirlenen seviyenin üzerinde alkollü içki almış kişilerce veya aynı mevzuatta alkollü içki alamayacağı belirtilen kişilerce alkollü içki alınmak suretiyle kullanılması sırasında meydana gelmişse, zarar görenlerin zararları sigorta limiti dâhilinde sigortacı tarafından karşılanır. Daha sonra, sigortacı tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigortalıya rücu edebilir.

Eski ZMSSGS'nda B.4. maddesinin (d) bendinde sigortacının, sigorta ettirene rücu edebilmesine imkân tanıyan iki ayrı durum öngörülmüştü. Bunlardan birincisi, sürücünün veya motorlu aracın hatırı için karşılıksız olarak kendilerine verilen kişilerin uyuşturucu veya keyif verici maddeler almış olmaları sırasında araç kullanmalarındır. İkincisi ise; yukarıda sayılan kişilerin alkollü içki almaları sebebiyle, güvenli sürme yeteneklerini kaybetmiş olmalarından dolayı, kazanın meydana gelmesi halidir. İlk durumda sigortacının rücu hakkının doğumu için uyuşturucu veya keyif verici maddelerin alınmış olması yeterli görülmüştür. Bununla birlikte ikinci durumdaki alkol alma halinde ise, sürücünün alkol alması nedeniyle aracı *güvenli sürme yeteneğini kaybetmiş* olmasından dolayı kazanın meydana gelmesi şartı aranmaktaydı. Böyle bir durumda Yargıtay'ın da belirttiği gibi, sürücünün alkol almış olması doğrudan doğruya sonuca etkili değildir. Aldığı alkol nedeniyle aracı güvenli sürme yeteneğini kaybetmiş olması da gereklidir⁷⁰.

70 Bu konuda bkz. 11. HD., 08.11.1996, E. 1996/7018, K. 1996/7722, (ULAŞ: s. 725); 17. HD., 16.03.2009, E. 2008/4510, K. 2009/1458; 17. HD., 23.09.2008, E. 2008/3274 (ULAŞ, 2012, s. 1029, 1032). Aynı yönde bkz. 11. HD., 10.3.1997, E. 1997/998, K. 1997/1546, (HAVUTÇU/ GÖKYAYLA, s. 234); bu konuda bkz. 11. HD. 01.03.2005, 5202/1898; 11. HD., 01.12.2003, 4179/11270; 11. HD., 20.01.2003, 2002/7571, 2003/358; 11. HD., 09.10.2003, 3731/9067; 11. HD. 14.09.1998, 4226/5540 (GÜLTAŞ, Veysel/ ÖKSÜM Aslı: **Rücu Davaları**, Ankara 2009,

Karayolları Trafik Yönetmeliğinin⁷¹ 97. maddesinde bu konu çok ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiştir. Buna göre; “*Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri almış olan sürücüler ile kanlarındaki alkol miktarı 0.50 promilin üzerinde olan hususi otomobil sürücülerinin ve kanlarındaki alkol miktarı 0.20 promilin üstünde olan diğer araç sürücülerinin karayolunda araç sürmeleri yasaktır*”. Uyuşturucu veya keyif verici maddeler ile alkollü içki almak suretiyle araç kullanan sürücülerin tespit veya teşhisinde uygulanacak esas ve usuller anılan maddenin devamında ayrıntılı bir biçimde hüküm altına alınmıştır.

Aracı sürenin, alkolün etkisi altında olup, güvenli sürme yeteneğini kaybetmiş olması halinde, meydana gelen kazanın sürücünün alkollü oluşunun bir sonucu olması gerekir. Başka bir anlatımla, sürücü alkollü olsa da olmasa da kaza meydana gelecek idiyse, bu durum sigortacının sigortalıya rücu edebilmesi için yeterli bir neden değildir. Zarar veren kaza, alkolün etkisi sonucunda meydana gelmiş olmalıdır. Örnek olarak, sürücüsünün 0.50 promilin üzerinde alkollü olduğu bir araca başka bir araç arkadan çarpmış ise bu durumda, kazanın meydana gelişinin alkollü olma ile bir bağlantısı yoktur⁷².

Sürücünün, uyuşturucu veya alkollü olarak araç kullanılmasıyla meydana gelen zarar nedeniyle tazminat ödeyen sigortacının kendi sigortalısına rücu edebilmesi için, bu iddiasını ispatlaması gereklidir⁷³. Başka bir ifadeyle aracı kullananın alkollü veya uyuşturucu madde etkisinde olduğunu ispat edecek olan sigortacıdır. Yoksa sigorta ettiren, aracı kullananın alkollü olmadığını ispatlamak zorunda değildir⁷⁴.

s. 84, 100, 103-105, 106, 142). Yargıtay’ın bu konuda verdiği yeni tarihli bir kararı için bkz. 17. HD., 12.10.2009, E. 2009/2368, K. 2009/6247, “...Somut olayda, davacı vekili dava dilekçesinde, sigortalı araç sürücüsünün 1.28 promil alkollü olması nedeniyle karıştığı trafik kazasında 3/8 kusur oranına göre karşı tarafa ödenen tazminatın rücu tahsilini istemiştir. Mahkemece hükme esas alınan bilirkişi raporunda da, aldığı alkolün etkisi altında güvenli sürüş yeteneğini kaybederek kavşağa hızlı giren sigortalı araç sürücüsü 3/8 oranında, kavşaklarda geçiş önceliğine uymayan karşı araç sürücüsü 5/8 oranında kusurlu bulunduğu göre, kazanın münhasıran alkolün etkisi altında meydana gelmediği, başkaca etkenlerin de kazada rol aldığı anlaşılmakla, davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir”. Aynı yönde bkz. 17. HD., 26.01.2009, E. 2008/4856, K. 2009/197 (KİBB, <http://www.kazanci.com>).

71 RG. 18.07.1997, Sayı: 23053, mükerrer.

72 ORHUNÖZ, Ergun: **Uygulamada Karayolları Trafik Kanununa Göre, Sorumluluk, Tazminat, Sigorta**, Ankara 1998, s. 210. Bu yönde bkz. 19. HD., 23.06.1994, E. 1994/4346, K.1994/6663 (ORHUNÖZ, s. 210, 211); ÇEKER, 2012, s. 288. Ayrıca bu yönde bkz. 11. HD., 08.03.1999, E. 1998/10121, K.1999/1962.

73 Aynı yönde bkz. 11.HD., 15.04.1996, E. 1996/2211, K. 1996/2742, (ULAŞ, 2002, s. 726; ULAŞ, 2012, s. 1032).

74 ASLAN DÜZGÜN, s. 211.

Ayrıca, sigortacı rücu davasını, sigorta sözleşmesinin diğer tarafı olan sigorta ettiren aleyhine açmalıdır⁷⁵. Aksi durumda dava pasif dava ehliyeti bulunmadığından dolayı reddedilmelidir⁷⁶.

4. Ruhsat Olmadan Yolcu veya Patlayıcı-Parlayıcı Madde Taşımak, İstiap Haddini Aşmak

Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın B.4. maddesinin (ç) bendine göre, tazminatı gerektiren olay, yolcu taşıma ruhsatı olmayan araçlarda yolcu taşınması veya yetkili makamlarca tespit edilmiş olan istiap haddinden fazla yolcu veya yük taşınması veya patlayıcı ve tehlikeli maddeleri taşıma ruhsatı bulunmayan araçlarda, bu maddelerin parlama, tutuşma ve infilakı yüzünden meydana gelmiş ise, sigortacı üçüncü kişilerin bu nedenlerle oluşan zararlarını karşılar. Sigortacı oluşan bu tazminatları üçüncü kişilere ödedikten sonra, sigorta ettirene rücu edebilir.

İstiap haddinin sözlük anlamı, kara ve hava taşıtlarının yük ve yolcu miktarlarını belirleyen sınırdır⁷⁷. İstiap haddine, *kapasite ya da taşıma sınırı* da denilmektedir. Karayolları Trafik Kanunu'nun 3. maddesi hükmüne göre, taşıma sınırı (kapasite), bir aracın güvenli olarak taşıyabileceği en çok yük ağırlığını veya yolcu sayısını ifade eder⁷⁸.

Uygulamada uyumsuzluklar genellikle istiap haddi ile ilgili olmaktadır⁷⁹. Bu durumda, tazminatı gerektiren olayda, istiap haddinin aşılması ile riziko arasında uygun illiyet bağının bulunup bulunmadığına bakılmalıdır. Başka bir ifadeyle, istiap haddinin üzerinde yolcu veya yük taşınmasının, kazanın meydana gelmesinde başlı başına bir etken olup olmadığı araştırılmalıdır. Ancak bundan sonra, istiap haddinin aşılmasının kazaya neden olduğu belirlenirse, Genel Şartların B. 4. maddesinin (ç) bendindeki rücu koşulları oluşmuş demektir⁸⁰.

75 Bu yönde bkz. 11.HD., 05.03.2002, E. 2001710110, K. 2002/1929, (ULAŞ, s. 728; ULAŞ, 2012, s. 1033).

76 ULAŞ, 2002, s. 728; ULAŞ, 2012, s. 1033.

77 Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük 1, Ankara 1988, s. 722.

78 Araçların taşıma kapasitesi, Motorlu Araç Trafik Belgesinde kayıtlıdır.

79 ULAŞ, 2002, s. 728; ULAŞ, 2012, s. 1035.

80 Bu yönde bkz. 11. HD., 03.12.1996, E. 1996/8118, K. 1996/8507, 11.HD., 08.03.1999, E.1998/10065, K.1999/1847, "...istiap haddinin üzerinde, sürücü mahallinde 4 yolcu taşınması nedeniyle kazanın oluştuğu iddiasına dayandırılmıştır. Dairemizin önceki bozma kararında, davacı sigorta şirketinin iddiasının değerlendirilmesi ve kazanın meydana gelmesinde istiap haddinin üzerinde yolcu taşınmasının başlı başına etken olup olmadığının saptanması gerektiğine işaret edilmiştir...", (ULAŞ, 2002, s. 729). Ayrıca bu yönde bkz. 11. HD.,10.07.2006, E. 2005/8087, K. 2006/8199, "...müvekkili şirkete trafik sigorta poliçesi ile sigortalı aracın, istiap haddi üzerinde yük alması sonucu meydana gelen kazada, yolcu olan 3. kişinin öldüğünü, mirasçılara 7.000.000.000 lira poliçe limitinin ödediğini, genel şartların 4/e maddesinde yazılı rücu nedeninin gerçekleştiğini ileri sürerek, anılan meblağın 29.06.2000 ödeme tarihinden itibaren reeskont faiziyle birlikte tahsilini talep ve dava etmiştir..." (KİBB, <http://www.kazanci.com>).

5. Sigortalının Rizikonun Gerçekleşmesinden Sonra Gerekli Yükümlülükleri Yerine Getirmemesi

Sigortalı rizikonun gerçekleşmesinden sonra, Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın "Rizikonun Gerçekleşmesi Halinde Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri" başlıklı, B. 1. maddesinde belirtilen yükümlülükleri yerine getirmek zorundadır.

Genel Şartların, Hasar ve Tazminat başlıklı B.1.1 maddesinde Rizikonun Gerçekleşmesi Halinde Sigortalı ve/veya Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri düzenlenmiştir. Başka bir ifadeyle, sigorta ettirenin veya sigortalının rizikonun gerçekleşmesinden sonra yapması gerekenler, altı bent halinde sayılmıştır. Bu yükümlülüklerden ilkinde göre; sigorta ettiren, sorumluluğunu gerektirecek bir olayı öğrenmesinden itibaren on gün içinde sigortacıya ihbar etmelidir. Kendisine yöneltilen istemi ise, derhâl sigortacıya bildirmelidir (ZMSSGŞ m. B.1.1.a)⁸¹. Bu hüküm, "riziko gerçekleştiğinde" başlıklı Türk Ticaret Kanunu'nun 1446. maddesinin I. fıkrasına paralel bir düzenlemedir. Eski TTK'nun 1292. maddesinde sorumluluk sigortasında rizikonun gerçekleştiği an, sigortacının hukuki himaye edimini üstlenip üstlenmediğine göre belirlenmekteydi. Buna göre, sigortacı sorumluluk sigortası sözleşmesiyle hukuki yardımda bulunmayı da üstlenmişse; rizikonun, tazminat talebi dava yoluyla ileri sürüldüğü an gerçekleştiği kabul edilmekteydi⁸². TTK'nun 1446. maddesinin birinci fıkrasında ise, sigortacının hukuki himaye edimini üstlenip üstlenmemesine göre bir ayırım yapılmamıştır. Ayrıca yeni kanun hükmünde beş günlük bildirim süresi de kaldırılmış, bunun yerine "*durumu gecikmeksizin sigortacıya bildirir*" ifadesi kullanılmıştır (TTK m.1446/I).

Genel Şartlara göre, sigorta ettirenin yerine getirmesi gereken yükümlülüklerden ikincisine göre; sigorta ettiren sigortalı değilmişçesine zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya sigortacının poliçeden doğan rücu haklarının korunabilmesi için, imkânlar ölçüsünde önlemler almalı ve bu amaçla sigortacı tarafından verilen talimatlara uymalıdır (ZMSSGŞ m. B.1.1.b). Bu hüküm ile TTK'nun 1448. maddesinin I. fıkrasına benzer bir düzenleme getirilmiştir. Eski TTK'nun 1293. maddesinden farklı olarak 1448. maddede önlemler alma yükümlülüğü sadece rizikonun gerçekleştiği dönemde değil, gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu dönem için de öngörülmüştür⁸³.

81 11. HD, 25.01.2007, E. 2005/1405, K. 2007/840. "... Davalı sigorta şirketi kazaya karışan aracın zorunlu mali sorumluluk sigortacısı olup, zararı giderim yükümlülüğünü düzenleyen Karayolları Trafik Kanunu'nun 98/1. maddesinde, rizikonun ihbarı ve gerekli belgelerin sigortacıya iletildiği tarihten itibaren sekiz iş günü içinde sigorta limiti kapsamındaki miktarların ödenmesi gerektiği düzenlenmiş..." (KİBB, <http://www.kazanci.com>).

82 ŞENOCAK, s. 125.

83 Bkz. TTK'nun 1448. maddesinin gerekçesi.

Genel Şartların B. 1. maddesinin (c) bendinde düzenlenen üçüncü yükümlülük ise, gereken bilgi ve belgelerin zamanında sigortacıya ulaştırılmasıdır. Bu maddeye göre; sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sözleşme uyarınca veya sigortacının istemi üzerine, rizikonun veya tazminatın kapsamının belirlenmesinde gerekli ve beklenebilecek olan her türlü bilgi ile belgeyi sigortacıya makul bir süre içinde sağlamalıdır. Ayrıca, aldığı bilgi ve belgenin niteliğine göre, rizikonun gerçekleştiği veya diğer ilgili yerlerde sigortacının inceleme yapmasına izin vermekle ve kendisinden beklenen uygun önlemleri almak ile sigortacının talebi üzerine, olayın ve zararın nedeni ile hangi hal ve şartlar altında gerçekleştiğini ve sonuçlarını tespiti, tazminat yükümlülüğü ve miktarı ile rücu hakkının kullanılmasına yararlı, elde edilmesi mümkün bilgi ve belgeleri gecikmeksizin sigortacıya vermelidir.

Sözü geçen maddenin (ç) bendine göre ise, zarardan dolayı dava yolu ile veya başka yollarla bir tazminat talebi karşısında kaldığı veya aleyhine cezai kovuşturmayaya geçildiği hallerde, durumdan sigortacıyı derhal haberdar etmek ve tazminat talebine ve cezai kovuşturmayaya ilişkin olarak almış olduğu ihbarname, davetiye ve benzeri tüm belgeleri derhal sigortacıya vermelidir⁸⁴. Ayrıca sigorta ettiren, sigorta konusu ile ilgili başka sigorta sözleşmeleri varsa sigortacılarından her birine rizikonun gerçekleştiğini bildirmelidir (ZMSSGŞ m. B. 1/ d).

Genel Şartların B. 1. maddesinin (e) bendinde düzenlenen son yükümlülük ise, sigortalının maddi hasarlı trafik kazalarında motorlu aracı tutanak düzenlemek üzere güvenli bir yere çekmesidir.

ZMSSGŞ'nın B.1. maddesinin son fıkrası uyarınca, belirtilen yükümlülüklerin ihlal edilmesi sebebiyle ödenecek tutar artarsa, zarar görenlere bu sebeple yapılan ödeme, ihlaldeki kusuru nispetinde sigortalıdan rücu tahsil edilir.

6. Aracın Çalınması veya Gasp Edilmesi

Karayolları Trafik Kanunu'nun 107. maddesinde, çalınan ve gasp edilen araçlardan dolayı işletenin sorumluluğu düzenlenmiştir. Buna göre, 107. maddenin I. fıkrasından anlaşılması gereken, motorlu bir aracın çalınma ve gasp edilmesi halinde üçüncü kişilerin uğradığı zararlar dolayısıyla işletenin sorumluluğunun devam edeceğidir.

84 Yargıtay HGK., 03.04.1996, E. 1996/11-35, K. 1996/221 "...Dava konusu, zorunlu trafik sigortasının 10/d maddesine göre zarardan dolayı hakkında dava açılan sigorta ettirenin bu durumu derhal belgeleriyle birlikte zorunlu trafik sigortacısına bildirmesi zorunlu bulunmaktadır..." (KİBB, <http://www.kazanci.com>).

Motorlu bir aracın işletilmesinin yoğun bir tehlike içermesi nedeniyle ve zarar görenlerin korunması amacıyla çalınma ve gasp halinde dahi kural olarak işletenin sorumluluğu kabul edilmiştir⁸⁵. Ayrıca bu hüküm motorlu aracın, işletenin veya eylemlerinden sorumlu tutulduğu kimselerin kusurlu davranışları sonucu çalındığı hakkında bir *kusur karinesi* getirmiştir. İşleten bu karinenin aksini, çalınma ve gasp etme eylemlerinde kusuru bulunmadığını ispat edebilirse sorumluluktan kurtulabilecektir. Görüldüğü üzere, kusurun bu şekilde karine olarak kabul edilmesiyle işletenin sorumluluğu ağırlaştırılmıştır⁸⁶.

İşleten, motorlu aracın çalınması ve gasp edilmesi halinde, kusursuzluğunu ispat edemediği ve sorumluluktan kurtulamadığı durumlarda, meydana gelen zararlar dolayısıyla Karayolları Trafik Kanunu'nun 85. maddesi çerçevesinde sorumlu olacaktır. İşleten bu zararlar için, aracı izinsiz olarak kullanana rücu edebilir⁸⁷.

Kendisinin ve eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusursuz olduğunu ispat etme yükümlülüğü işletene aittir. Mahkeme bunu kendiliğinden gözetmeyecektir⁸⁸.

Sorumluluktan kurtulmak için, işleten kendisinin ve eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin, aracı hırsızlık ve gaspa eğilimli kişiler tarafından kolayca ele geçirilebilecek bir durumda bırakmadığını, gerekli özen ve dikkatin gösterildiğini ve olayın şartlarının gerektirdiği bütün tedbirlerin alındığını ispat etmelidir. Aracın izinsiz olarak kolayca ele geçirilebilecek bir durumda bırakılması halinde işleten kusurlu sayılmaktadır⁸⁹. Bu anlamda, işletene çok yüksek düzeyde bir özen yükümü getirilmiştir⁹⁰. Hâkim işletene getirilen bu özen yükümlülüğünü her olayın özelliğine göre değerlendirmelidir⁹¹.

Çalınma ve gasp olayında, sigortalının kendisinin ve eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusursuzluğunu ispat edememesi durumunda Karayolları Trafik Kanunu'nun 85. maddesine göre sorumlu olacağını

85 TANDOĞAN, Haluk: "Motorlu Taşıt Aracı İşletenin Sorumluluğu", **V. Banka ve Ticaret Hukuku Haftası**, Ankara 1975, s. 216, 217; ŞENEL, Erdal: "İzinsiz Yararlanılan Motorlu Taşıt Araçlarının Sebep Olduğu Zararlardan Doğan Hukukî Sorumluluk (II)", **Yargıtay Dergisi**, Ocak-Nisan 1980, S. 1-2, s. 126. GÖKCAN/KAYMAZ, s. 224.

86 BOLATOĞLU, s. 93; ŞENEL, s. 131; KILIÇOĞLU, s. 498-504; Eren, s. 710, 711.

87 ŞENEL, s. 131.

88 BOLATOĞLU, s. 102; GÖKCAN/KAYMAZ, s. 226.

89 TANDOĞAN, s. 217; GÖKCAN/KAYMAZ, s. 226. Ayrıca, bu yönde bkz. 11. HD., 30.09.1996, E. 1996/ 6189, K. 1996/6185, 19. HD., 29.05.1995, E. 1995/9461, K. 1995/4645, (GÖKCAN/KAYMAZ, s. 232).

90 Bu yönde bkz., 4. HD., 09.05.1985, E. 1985/3368, K. 1985/4687, 4.HD., 5.6.1985, E. 1985/4335, K. 1985/5730, (AŞÇIOĞLU, s. 67-69).

91 İşletenin kusursuz sayılması için alması gereken tedbirler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. BOLATOĞLU, s. 100-103. İşletenin alması gereken bu tedbirler, aynı şartlar altında tecrübeli ve bilinçli bir işleten veya sürücünün başvuracağı tedbirler olmalıdır (TANDOĞAN, s. 217).

belirtmiştik. Bu bağlamda, işletenin sigortacısının sorumluluğu da devam edecektir. Bunun sonucu olarak da çalınma ve gasp nedeniyle meydana gelen üçüncü kişilerin zararlarını sigortacı karşılayacaktır⁹². İşte, üçüncü kişilerin uğradıkları bu zararları ödeyen sigortacı, sigorta sözleşmesinin diğer tarafı olan sigorta ettirene Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın B.4. maddesinin 3. paragrafında, (e) bendine dayanarak rücu edebilir⁹³. Buna göre, Genel Şartların sigortalıya rücu edilebilme nedenlerinin düzenlendiği B.4. maddesinin (e) bendi uyarınca, tazminatı gerektiren olayın aracın çalınması veya gasp edilmesi sonucunda olması halinde, çalınma veya gasp edilme olayında sigortalının kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusurlu olduğu tespit edilirse sigortalıya rücu edilebileceği hüküm altına alınmıştır⁹⁴.

Burada çalınma halinde *kusur* mümkün iken, *gasp* durumunda kusurun nasıl değerlendirileceği, uygulamada karşılığı olan bir durum değildir⁹⁵.

7. Sigortalının Olay Yerini Terk Etmesi

Bedeni hasara neden olan trafik kazalarında sigortalının veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin, tedavi veya yardım amaçlı sağlık kuruluşuna gitme, can güvenliği nedeniyle uzaklaşma gibi zorunlu haller hariç olmak üzere, olay yerini terk etmesi veya kaza tutanağı, alkol raporu vb. kazanın oluş koşullarına ilişkin gereken belgelerin düzenlenmesi yükümlülüğüne aykırı davranması halinde, sigortacı, sigorta sözleşmesinin diğer tarafı olan sigorta ettirene Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın B. 4. maddesinin (f) bendine dayanarak rücu edebilir.

Burada belirtmek gerekir ki, sürücünün olay yerini terk etmesi tek başına sigortacıya rücu hakkı vermez. Sigorta şirketi sürücünün olay yerini terk ettiğini ispatladıktan sonra, ispat yükü yer değiştirir. Buna göre, sigortalı, tedavi veya yardım amaçlı sağlık kuruluşuna gitme ve can güvenliği gibi nedenlerle olay yerinden uzaklaştığını ispat ederse, sigortacının rücu hakkı da olmaz⁹⁶.

92 Aynı görüşte bkz. TÜRK, Hikmet Sami: "Mecburi Mali Sorum Sigortası ve İzinsiz Kullanımlar", *Batider* 1971, C.VI, s. 348; BOLATOĞLU, s. 102; ŞENEL, s. 131.

93 Bu yönde bkz. 11. HD., 29.06.1995, E.1995/4359, K.1995/5563, (ULAŞ, s. 732,733; ULAŞ, 2012, s. 1038).

94 Eski ZMSSGŞ B.4. (g) bendine göre, tazminatı gerektiren olayın aracın çalınması veya gasp edilmesi sonucunda olması halinde, çalınma veya gasp edilme olayında *işletenin* kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusurlu olduğu tespit edilirse, sigorta ettirene rücu edilebileceği düzenlenmiştir. Eski maddedeki *işletenin* yerine yeni Genel Şartlarda *sigortalının* ibaresi getirilmiştir. *İşleten* ibaresinin daha uygun olduğunu düşünüyoruz. Zira KTK'nun, çalışan veya gasbedilen araçlarda sorumluluk, başlıklı 107. maddesinde de *işleten* sözcüğü kullanılmıştır.

95 ESATOĞLU, Yahya Tekin, "Trafik Sigortaları", *Sigorta Hukukunun Bazı Güncel Sorunları, Sigorta Hukuku Türk Derneği*, İstanbul 2017, s. 55.

96 KARASU, s. 121. Bu konuda bkz. Yargıtay 17. HD., 2014-12.746 E., 2014-10.508 K., 3.07 2014 (KARASU, s. 190).

ZMSSGŞ'nın B.4. maddesinin son fıkrası uyarınca, sigortacı rücu sebeplerine dayanarak tazminat sürecini geciktiremez ve bu sebeplere dayalı bilgi ve belgeyi hak sahibinden talep edemez.

I. Arabulucuya Başvuru ve Yetkili Mahkeme

14 Mayıs 2015 tarihli ZMSSGŞ'nın C.7. maddesinin başlığı "Yetkili Mahkeme" şeklindeydi. 2 Ağustos 2016 tarihinde yeni Genel Şartların C.7. maddesinin başlığı "Arabulucuya Başvuru ve Yetkili Mahkeme" olarak değiştirilmiştir. Yapılan değişiklik ile, trafik kazalarında arabulucuya başvurulabilecektir. Arabulucuya başvuru zorunlu değildir.

ZMSSGŞ'nın C.7. maddesinin birinci fıkrası hükmüne göre, zarar görenin, zorunlu mali sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde dava yoluna gitmeden önce ilgili sigortacıya yazılı başvuruda bulunması gerekir.

Sigortacının başvuru tarihinden itibaren en geç onbeş gün içinde başvuruyu yazılı olarak cevaplamaması veya verilen cevabın talebi karşılamadığına ilişkin uyuşmazlık olması halinde, hak sahibi sigortacının merkez veya şubesinin veya sigorta sözleşmesini yapan acentenin bulunduğu yer mahkemelerinde, kazanın meydana geldiği yer mahkemesinde ya da zarar görenin ikametgâhının bulunduğu mahkemede dava açılabileceği gibi uyuşmazlığın çözümü için Sigorta Tahkim Komisyonuna da başvurabilir (ZMSSGŞ m. C.7, 2.f.)

Sigortacı başvuru tarihinden itibaren en geç onbeş gün içinde tazminat tutarında anlaşma sağlayamadığı durumda, anlaşma sağlayamadığı tutar için arabulucuya başvurabilir. Anlaşma sağladığı tutarı ise bu Genel Şartların B.2. maddesi çerçevesinde hak sahibine öder. Hak sahibi de arabulucuya başvurabilir.

Sigortacıya karşı dava açılmış olması arabulucuya müracaata engel değildir. Arabuluculuk usulünde hak sahibinin vekil ile temsil edilmesi durumunda vekâlet ücretini ilgili mevzuat dâhilinde sigortacı öder.

2 Ağustos Tarihli Resmi Gazete ile hukukumuzda arabulucu olarak giren alternatif hukuki uyuşmazlık yolu trafik zararlarında da bir seçimlik yol olarak getirilmiştir. Arabulucuya başvuru zorunlu değildir. Arabulucuya sigortacı da, zarar görenler de başvuru yapabilir⁹⁷.

97 TEZEL, Ali, <https://aliteznel.com.tr/trafik-kazalarindan-dogan-zararlarda-ihityari-arabulucuk-donemi-basladi-4354/>, (Erişim 21.02.2019).

SONUÇ

Sonuç olarak, Yeni ZMSS Genel Şartlarıyla getirilen düzenlemelerin yukarıda açıkladığımız birçok açıdan yerinde olduğunu söyleyebiliriz. Bununla beraber, Ankara Barosunun Danıştay'da açtığı davada iptalini istediği bazı madde hükümlerinin iptalinin de hukuka uygun olduğunu düşünmekteyiz. Örnek olarak yukarıda da belirttiğimiz üzere, sigortalının, sigortacının göstereceği avukata gereken vekâletnameyi vermek zorunda olması, şeklindeki B.2.4 hükmün iptali hukuka uygundur. Çünkü, hukukumuzda davayı avukat aracılığıyla yürütmek zorunlu değildir. "Hak arama hürriyeti" başlıklı Anayasa'nın 36. maddesi hükmü şöyledir: Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Dolayısıyla Yeni ZMSS Genel Şartlarıyla getirilen düzenlemelerin de Anayasa'ya uygun olması gereklidir. Bu nedenle sigortalı, sigortacının göstereceği avukata gereken vekâletnameyi vermek zorunda bırakılamaz.

KTK'da 14 Nisan 2016 tarihinde yapılan değişiklikler ile, destekten yoksun kalma talepleri açısından, *destekten yoksun kalanın kusuruna karşılık gelen tutar* teminat dışında bırakılmıştır (KTK m.92/g). Böylece Genel Şartlar ile getirilen tüm yeni istisnalar için kanuni dayanak teşkil edecek şekilde değişikliğe gidilmiştir.

ZMSSGŞ'da 2 Ağustos 2016 tarihinde yapılan değişiklik ile, A.2. maddesinin (g) bendinde geçen *sorumluluk riski*, kavramının tanımlandığını görmekteyiz. Buna göre, sorumluluk riski, sigortalının motorlu araç işletilmesinden doğan, kazaya sebep olan mücbir sebepler dahil olaylar ile kazazede, hak sahibi ve diğer ilgili üçüncü kişilerin kusurları çerçevesinde belirlenen *tazminat yükümlülüğünü* ifade eder.

Eski Genel Şartlarda *değer kaybı* konusunda bir düzenleme yoktu. Değer kaybının açıklığa kavuşturulmasının uygulamada ortaya çıkacak sorunların çözümünde belirsizlikleri bertaraf edeceği düşünülmektedir. Ancak bunun tam aksini savunan görüşler de mevcuttur. Buna göre, Ankara Barosu, söz konusu yeni ZMSSGŞ'nun değer kaybının hesaplanması konusunda Genel Şartların eki ile getirilen hesaplama yöntemleri ve formüllerin iptali için Danıştay'da dava açmıştır. Baronun bu iptal isteminin sebebi dava dilekçesinde belirtildiği üzere; zaten güçlü olan sigorta şirketleri karşısında korumasız olan sigortalıların zor durumda kalacağını düşünülmesi ve ayrıca trafik kazalarından zarar görenlere sigorta şirketlerince ödenen tazminatların azalmasına neden olan yeni tazminat hesaplama yöntemlerinin iptalinin istenmesidir.

Sonuç olarak Danıştay 15. Dairesi, Genel şartların Ek. 1, Değer Kaybı Hesaplaması, 2. Teminat Dışında Kalan Haller üst başlığının altındaki 2. , 4. ve 6. bentlerinde üst hukuk normlarına ve hukuka uyarlık görülmediği için Genel Şartların bu bentlerine ilişkin kısmının iptaline 27 Haziran 2018 tarihinde oybirliğiyle karar vermiştir.

Kazalardan zarar görenlere sigorta şirketlerince ödenen tazminatların azalmasına neden olan yeni tazminat hesaplama yöntemlerinin iptalinin hukuka uygun olduğu kanaatindeyiz.

Genel Şartlarda Ek 1. Değer Kaybı Hesaplamasının ilk paragrafında, değer kaybı zararının ödenebilmesinin hak sahibi zarar görenin talebine bağlanmış olması bizim de katıldığımız görüşe göre, pek yerinde olmamıştır. Çünkü, zarar gören hak sahibinin zarar tazmini dışında değer kaybı için de ayrıca talepte bulunmasını beklemek, sigortacının gerçek zararı ödemesi gerektiğine ilişkin ana ilkeye uygun değildir.

Eski ZMMS Genel Şartları yürürlükteyken, 2006 yılında yapılan değişiklikle, eski ZMSS Genel Şartlarının A.3. maddesine eklenen (m) bendi ile *dolaylı zararlar* nedeniyle yöneltilecek tazminat talepleri sigorta teminatı dışında bırakılmıştı. Dolayısıyla yeni ZMMS Genel Şartları, m. A.6.(d) bendi ile getirilen düzenlemenin hukuka uygun olduğunu düşünüyoruz. Eski Genel Şartlarda dolaylı zararların *teminat dışında* bırakıldığı şeklindeki açıklamanın yerine, burada daha açık olarak *destekten yoksun kalma* ile ilgili düzenleme yapılmıştır. Ankara Barosu tarafından açılan yukarıda bahsettiğimiz dava ile, A.6. maddenin iptali istenmiştir. Ancak Danıştay 15. Dairesi de, Genel Şartların "A.6. Teminat Dışında Kalan Haller" başlıklı maddesinin a, b, c, d, i, j, k, l, n, ve o bentleri, yönünden davanın reddine karar vermiştir.

Yeni ZMSS Genel Şartlarının A.6.(j) bendi ile getirilen yeni düzenleme ile, motorlu araç kazalarından dolayı toprak, yeraltı suları, iç sular, deniz ve havanın kirlenmesi ya da kirlenme tehlikesi nedeniyle temizleme, toplanan atıkların taşınması ve bertarafı masrafları ile biyolojik çeşitlilik, canlı kaynaklar ve doğal yaşama verilen zararlar nedeniyle bozulan çevrenin yeniden oluşturulması ile ilgili çevresel zararlardan ileri gelen talepler de sigorta teminatı dışında tutulmuştur. Bu düzenlemenin amacının, trafik kazaları sonucu çevreye verilen zararlardan doğan tazminat taleplerinin sürücünün üzerinde bırakılarak, sürücülerini daha dikkatli araç kullanmaya teşvik etmek olduğunu düşünmekteyiz.

Sigortacının rücu hakkının düzenlendiği Genel Şartların B.4. maddesinin ikinci fıkrasında, 2 Şubat 2016 tarihinde yapılan değişiklik ile, ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye

ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda *kazaya sebebiyet veren sigortalıya rücu edebilir*. Hükümün önceki hali, *...tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigortalıya rücu edebilir* şeklindeydi⁹⁸. Yeni Genel Şartlarda 2 Şubat 2016 tarihindeki değişiklik ile, sigortacının sadece *kazaya sebebiyet veren sigortalıya rücu edebileceği* düzenlenmiştir. Buna göre, Sigortacı kazanın meydana gelmesinde kusuru bulunmayan sigortalıya rücu edemeyecektir.

Sigortacının sigortalıya rücu edebileceği nedenlerin düzenlendiği anılan B.4. maddede 2 Şubat 2016 tarihinde (b) bendinde değişiklik yapmıştır. Buna göre, tazminatı gerektiren olay, aracın ilgili mevzuat hükümlerine⁹⁹ göre gereken ehliyetnameye sahip olmayan veya geçerliliğini yitirmiş sürücü sertifikasına sahip ya da ehliyetine geçici/süreklî el konulmuş kimseler tarafından sevk edilmesi veya trafik kurallarının ağır kusur ile ihlali sonucunda meydana gelmiş ise sigortacının sigortalıya rücu edebileceği hüküm altına alınmıştır (ZMSSGŞ m. B.4/3/b)¹⁰⁰. Yeni Genel Şartlardaki bu düzenleme ile, sigortacının sigortalıya rücu edebileceği başlıca hallerin düzenlendiği cümlelerin sonuna, ehliyetsiz araç kullananlardan sonra bir yenilik olarak *“veya trafik kurallarının ağır kusur ile ihlali sonucunda meydana gelmiş ise”* şeklinde bir ekleme yapılmıştır. Ancak yeni Genel Şartların anılan (b) bendine yapılan söz konusu ekin iptaline Danıştay 15. Dairesi, 27 Haziran 2018 tarihinde oybirliğiyle karar vermiştir.

98 14 Mayıs 2015 tarihinden önce yürürlükte bulunana eski Genel Şartlarda, sigortacının sigorta ettirene rücu edebileceği düzenlenmişti. Buna göre eski ZMSSGŞ'nin, Zarar Görenlerin Haklarının Saklı Tutulması ve Sigortacının İşletene Rücu Hakkı, başlıklı B.4. maddesi hükmüne göre, Sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran haller zarar görene karşı ileri sürülemez. Ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene rücu edebilir.

99 KTK m. 39 vd.

100 Eski ZMSSGŞ'nin B.4. maddesinin (c) bendinde aynı konu, *“Tazminatı gerektiren olay, aracın Karayolları Trafik Kanunu hükümlerine göre gereken ehliyetnameye sahip olmayan kimseler tarafından sevk edilmesi sonucunda meydana gelmiş ise”*, şeklinde düzenlenmişti.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.ankarabarasu.org.tr/images/diger/63/ZMSS.pdf>, (Erişim, 03.11.2019).

TEZEL, Ali <https://alitezal.com.tr/trafik-kazalarindan-dogan-zararlarda-ihiyari-arabulucuk-donemi-basladi-4354/> (Erişim, 21.02.2019).

KISALTMALAR

- AÜHFD : Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
 Batider : Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Dergisi
 bkz : Bakınız
 C : Cilt
 dn : Dipnot
 E : Esas
 f : Fıkra
 HD : Hukuk Dairesi
 K : Karar
 KİBB : Kazancı İçtihat Bilgi Bankası
 KTK : Karayolları Trafik Kanunu
 m : Madde
 RG : Resmi Gazete
 RG. : Resmi Gazete
 RKD : Resmi Kararlar Dergisi
 s : Sayfa
 S : Sayı
 SHD : Sigorta Hukuku Dergisi
 SK : Sigortacılık Kanunu
 T : Tarih
 TTK : Türk Ticaret Kanunu
 UYAP : Ulusal Yargı Ağı Projesi
 YD : Yargıtay Dergisi
 ZMSS : Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası
 ZMSSGŞ : Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası) Genel Şartları

KAYNAKLAR¹⁰¹

BİLGE, Mehmet Emin: “Sigorta Tazminatını Alan Sigortalının Zarar Veren Üçüncü Şahısla Yaptığı İşlemlerin Sigortacının Halefiyeti Üzerindeki Etkisi ve Yargıtay Uygulaması”, **Hayri Domaniç’e Armağan**, C. I, İstanbul 2001, s. 75

BİRİŞİK, Faik: “Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Sigorta Ettirene Ağır Kusur Nedeniyle Rücu Hakkı”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 13, S. 145, Eylül 2018, s. 139-143.

BOZER, Ali: **Sigorta Hukuku**, 2. Baskıdan Tıpkı Basım, Ankara 2009, (Anılış: Bozer, 2009).

BOZER, Ali: **Sigorta Hukuku**, Ankara 1981, (Anılış: Bozer, 1981).

ÇAKIRCA, Seda İrem: **Türk Sorumluluk hukukunda Yansıma Zararı**, İstanbul 2012.

ÇEKER, Mustafa: **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Sigorta Hukuku**, 5. Baskı, Adana 2012, (Anılış: Çeker, 2012).

ÇEKER, Mustafa: **Sigorta Hukuku**, Adana 2008, (Anılış: Çeker, 2008).

DÜZGÜN ASLAN, Ülgen: **Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mâli Sorumluluk Sigortasında (Trafik Sigortası) Zarar Kavramı ve Sigortacının Rücu Hakkı**, **Batider**, Eylül 2013 Cilt: XXIX Sayı: 3, s. 189-216.

EREN, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 23. Baskı, Ankara 2018.

ERGÜN, Mevci: “**Sorumluluk Hukuku ile Sorumluluk ve Genel Sigortalının ilişkisi (II)**”, YD., Ekim 1984, s. 482-508.

ESATOĞLU, Yahya Tekin, “**Trafik Sigortaları**”, Sigorta Hukukunun Bazı Güncel Sorunları, **Sigorta Hukuku Türk Derneği**, İstanbul 2017.

GÖKCAN, Hasan Tahsin ve KAYMAZ, Seydi: **Hukukî Sorumluluk, Tazminat, Sigorta, Rücu Davaları ve Trafik Suçları**, 2. Baskı, Ankara 2001, (Anılış: Gökcan ve Kaymaz, 2001).

GÖKCAN, Hasan Tahsin ve KAYMAZ, Seydi: **Hukukî Sorumluluk, Tazminat, Sigorta, Rücu Davaları ve Trafik Suçları**, 7. Baskı, Ankara 2010, (Anılış: Gökcan ve Kaymaz, 2010).

101 Birden çok eserinden yararlanılan yazarlara yapılan atıflarda kullanılan kısaltmalar parantez içinde gösterilmiştir.

HAVUTÇU, Ayşe ve GÖKYAYLA, Emre: **Uygulamada 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Hukukî Sorumluluk**, Ankara 1999.

İMRE, Zahit: "Motorlu Taşıtların Mecburi Mesuliyet Sigortası ve Kapsamı", **V. Banka ve Ticaret Hukuku Haftası**, 1975 Ankara, s. 259-289.

KARASU, Rauf : "**Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası)**", Ankara 2016.

KARAYAZGAN, Ahmet, "Zorunlu Trafik Sigortalarına Mevzuat ve Uygulama Açısından Bir Bakış", Sigorta Hukukunun Bazı Güncel Sorunları, **Sigorta Hukuku Türk Derneği**, İstanbul 2017, s.33.

KENDER, Rayegan, " Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartlarındaki Değişikliklerin Değerlendirilmesi", **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 13, Sayı 1, Ocak 2017, s. 8-46.

KILIÇOĞLU, Ahmet, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 22. Bası, Ankara 2018.

ÖZSUNAY, Ergun: "Trafik Sigortasında Zarar Gören Üçüncü Kişinin Sigortacıya Karşı Doğrudan Doğruya Alacak Hakkı", **V. Banka ve Ticaret Hukuku Haftası**, Ankara 1975, s. 390.

ŞENOCAK, Kemal: **Mesleki Sorumluluk Sigortası**, Ankara 2000.

TÜRK, Hikmet Sami: "**Mecburi Malî Sorum Sigortası ve İzinsiz Kullanımlar**", Batider, 1971, C.VI, s. 348.

ULAŞ, Işıl: **Uygulamalı Sigorta Hukuku**, 3. bası, Ankara 2002, (Anılış: Ulaş, 2002).

ULAŞ, Işıl: **Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku**, 8. Bası, Ankara 2012, (Anılış: Ulaş, 2012).

ULAŞ, Işıl: Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu sigortanın Kapsamı, Teminat Türleri ve Özellikle Destek Teminatı, **Batider** 2015, C. XXXI Sa. 2, s. 5-36 (Anılış: Ulaş, 2015).

ÜNAN, Samim: **İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko**, İstanbul 1998.

YÜCEL, Çağrı; **Motorlu Araçlar Sorumluluk Sigortasında Riziko İstisnaları**, Yayınlanmamış Yüksel Lisans Tezi, Ankara 2006.